

## ალექსანდრე ჭულუხაძე

### სიტყვა 'ვეფხის' სემანტიკა და ეტიმოლოგია

"ვეფხის" სემანტიკა და ეტიმოლოგია ამ სიტყვის შოთა რუსთაველის უკვდავ პოემა "ვეფხისტყაოსანში" გამორჩეული იდეურ-მხატვრული დატვირთვის გამო დიდ ინტერესს იწვევს და საკითხის ირგვლივ მეცნიერთა შორის ხანგრძლივი კამათი მიმდინარეობს. მიუხედავად რუსთველოლოგიური ლიტერატურის მრავალფეროვნებისა, ძველი ქართული ლექსიკის ანალიზისა და სპეციალური ლიტერატურის დამუშავების შედეგად აღმოჩნდა, რომ აღნიშნული საკითხი მონოგრაფიულად საერთოდ არ არის შესწავლილი და მასთან დაკავშირებული, ხშირ შემთხვევაში მცდარი ან საეჭვო ვარაუდები და მოსაზრებები ავტორთა სხვადასხვა შრომებში ფრაგმენტულად არის წარმოდგენილი.

არსებულ მასალაზე მუშაობისას წამოიჭრა რამდენიმე მნიშვნელოვანი საკითხი, რომელთა შესწავლა აუცილებელი იყო აღნიშნული ტერმინის ნამდვილი მნიშვნელობისა და ეტიმოლოგიის ახსნისათვის. უპირველეს ყოვლისა, საქირო იყო: I. საქართველოსა და ზოგადად კავკასიის რეგიონში კატისებრთა ოჯახის მტაცებელთა პოპულაციის ისტორიული არეალის განსაზღვრა; II. საკითხის შესწავლის ისტორიის, არსებული შრომებისა და ქართულ ლექსიკონებში კატისებრთა ოჯახის მტაცებელთა სახელების ზოგადი მიმოხილვა; III. საქართველოსა და კავკასიის რეგიონთან ოდითანვე მომიჯნავე სხვადასხვა კულტურათა ენებში სიტყვა 'ვეფხის' აღმნიშნელი ლექსიკის ეტიმოლოგიურ-სემანტიკური ანალიზი; IV. ძველ ქართულ წყაროებში აღნიშნული სიტყვის გამოყენების ანალიზი და მისი შედარება ადრეულ შუა საუკუნეებში საქართველოსთან ყველაზე აქტიურად დაკავშირებულ სხვადასხვა კულტურული ერის ენათა მონაცემებთან; V. სიტყვა 'ვეფხის' ეტიმოლოგიური და სემანტიკური ანალიზი; VI. 'ვეფხის' სიმბოლიკის გავლენის ანალიზი სხვადასხვა კულტურების მითოლოგიასა და ფოლკლორში; VII. 'ვეფხის' სიმბოლიკის ახსნა შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანში“.

#### I. კატისებრთა ოჯახის მტაცებელთა პოპულაცია კავკასიაში

კატისებრთა ოჯახის დიდი მტაცებელი ცხოველების ისტორიის შესწავლამ გვიჩვენა, რომ უხსოვარ დროში ოთხივე დიდი მტაცებელი: ლომი, 'ტოგრი', 'ლეოპარდი' და 'ჰეპარდი' ბინადრობდა კავკასიის ტერიტორიაზე.

ლომი, ლათ. *Panthera leo*, ისტორიულად მხოლოდ სამხრეთ კავკასიის აღმოსავლეთ რაიონებში, ძირითადად მდინარე მტკვრის აუზის აღმოსავლეთ ნაწილში, დღევანდელი აზერბაიჯანის რესპუბლიკის სტეპის დაბლობებზე ბინადრობდა და ადრეულ შუა საუკუნეებში, დაახლოებით IX-X სს.-ში მთლიანად გადაშენდა [70:78]. ეს ცხოველი თავისი ფიზიკური სიდიდის, შეფერილობისა და მაპრი ინდივიდებისათვის დამახასიათებელი ფაფარით ადვილი გასარჩევია სხვა მტაცებლებისაგან. ლომი უხსოვარი დროიდან ითვლებოდა დაუდგრომელი,

აგრესიული და მოუთვინიერებელი ხასიათის ცხოველად. არ არსებობს ისტორიული ცნობა, რომ ეს ცხოველი მსოფლიოს რომელიმე რეგიონში გაეწვრთნათ და სანადიროდ გამოეყენებინათ.

ვეფხვი ანუ 'ტიგრი', ლათ. *Panthera Tigris*, ისტორიულად სამხრეთ და ჩრდილოეთ კავკასიის მხოლოდ კასპიის ზღვისპირა დაბლობებზე ბინადრობდა, რომლის პოპულაციაც უკვე ადრეულ შუა საუკუნეებშივე გაქრა. კავკასიაში XIX საუკუნეში ვეფხვი მხოლოდ აზერბაიჯანის რესპუბლიკის სამხრეთ-აღმოსავლეთში, თალიშის რეგიონის მთიან ზონაში და ლენკორანის დაბლობის შამხნარებში მცირე პოპულაციით ბინადრობდა და მაზანდარანული (ჩრდილოეთ ირანული) ვეფხვის სახეობას მიეკუთვნებოდა. დროთა განმავლობაში მისი პოპულაცია შემცირდა და XX საუკუნის პირველ ნახევარში საერთოდ გადაშენდა [70:93-96]. ვეფხვი თავისი ზომით თითქმის ლომის ტოლაა და მუქ ყვითელ ან მოყავისფრო ტანზე შავი ან თეთრ-შავი შეფერილობის დამახასიათებელი ვერტიკალური ზოლები აქვს, რის გამოც მისი სხვა მტაცებლებისაგან გამორჩევა ადვილია. ვეფხვი, ლომის მსგავსად, უხსოვარი დროიდან ითვლებოდა აგრესიული და მოუთვინიერებელი ხასიათის ცხოველად, რომლის არაპროგნოზირებადი ხასიათისა და გახელების შემთხვევაში დაუშორჩილებლობის გამო მას სანადიროდ არ იყენებდნენ.

'ლეოპარდი', ლათ. *Leopardus pardus* ან *Panthera pardus*, გარდა აზერბაიჯანის სტეპებისა, ისტორიულად კავკასიის რეგიონის მთელ ტერიტორიაზე, სამხრეთ და ჩრდილოეთ კავკასიის ვრცელ არეალში როგორც ტყიან, ასევე კლდოვან მთებში, მთისპირა ზონებსა და დაბლობებში ბინადრობდა და მისი პოპულაციის არეალი მთელ საქართველოს მოიცავდა. კავკასიური 'ლეოპარდი', რომელიც 'ლეოპარდის' იშვიათ სახეობას მიეკუთვნება, ორ ქვესახეობად იყოფა: დღეისათვის მთლიანად გადაშენებული ჩრდილოეთკავკასიური 'ლეოპარდი', ლათ. *Leopardus pardus ciscaucasicus* და სამხრეთკავკასიური 'ლეოპარდი' *Panthera pardus transcaucasica*, რომელიც ჩრდილოეთიდან, ანუ ასტრახადულ 'ლეოპარდზე', ლათ. *Panthera pardus saxicolor*, ოდნავ დიდი ზომისაა და ბეწვის შეფერილობითაც მისგან მცირედ განსხვავდება [70:159-169]. 'ლეოპარდის' სამხრეთკავკასიური სახეობა XX საუკუნის 50-იანი წლებიდან გადაშენებულად ითვლებოდა, მაგრამ მოხდა საოცრება. 2004 წელს კახეთში, ვაშლოვანის სახელმწიფო ნაკრძალში მეცნიერთა ჯგუფმა სამხრეთკავკასიურ 'ლეოპარდს' მიაკვლია. საბუნდოვროდ, რამდენიმე ინდივიდი გადარჩა და მათი პოპულაციის აღდგენის პერსპექტივაც გაჩნდა. 'ლეოპარდი' ლომსა და ვეფხვზე, ანუ 'ტიგრზე' შედარებით პატარა ზომისაა და მუქი ყვითელი, ან ღია ყავისფერი შეფერილობის ტანზე გაშლილი ყვავილის მსგავსი ცარიელი შიგთავსის მქონე ლამაზი ლაქებით არის დაფარული, რაც მას კატისებრთა ოჯახის მტაცებელ ცხოველებს შორის ესთეტიური თვალსაზრისით ყველაზე მიმზიდველს ხდის. 'ლეოპარდს' სხვადასხვა რეგიონში და კავკასიაშიც უხსოვარი დროიდან წვრთნიდნენ და სანადიროდ იყენებდნენ.

'ჰეპარდი', ანუ ავაზა, ლათ. *Acinonyx jubatus*, ისტორიულად სამხრეთ-აღმოსავლეთ კავკასიის მხოლოდ დაბლობებსა და დიდი მდინარეების მიმდებარე აუზებში ბინადრობდა და მისი გავრცელების არეალი აღმოსავლეთ საქართველოს დაბლობებსაც მოიცავდა. 'ჰეპარდი'

კატისებრთა ოჯახის მტაცებელთა შორის მშვიდი, არააგრესიული ბუნებით გამოირჩევა, ყველაზე ადვილად თვინიერდება და მას ყოველთვის ფართოდ იყენებდნენ სანადიროდ. სწორედ ეს გარემოება გახდა IX-X სს.-ში ამ ცხოველის სამხრეთკავკასიური სახეობის მთლიანად გაქრობის მიზეზი [70:509-510]. 'ჰეპარდი' ზემოთ დასახელებულ სამივე მტაცებელზე პატარა ზომისაა, ყვითელი ფერის ტანი მრგვალი ფორმის შავი ფერის ხალებით აქვს დაფარული და ესთეტიური თვალსაზრისით 'ლეოპარდზე' ნაკლებ მიმზიდველი არის.

ზემოთ დასახელებული ოთხივე მტაცებლიდან, ზოგადად მსოფლიოში და ასევე კავკასიის რეგიონშიც, ყველაზე ფართოდ გავცელების არეალი 'ლეოპარდს' ჰქონდა, რომელიც დღემდე ბინადრობს კავკასიაში. ეს ცხოველი ერთნაირად კარგად ეგუება მთისა და ბარის გეოგრაფიულ და კლიმატურ პირობებს. საქართველოსა და ზოგადად კავკასიაში ასევე დღემდე ბინადრობს კატისებრთა ოჯახის შედარებით მცირე ზომის მტაცებელი ფოცხვერი, ლათ. *Lynx*, რომელიც არასოდეს ყოფილა ადამიანის განსაკუთრებული ყურადღების ობიექტი და შესაბამისად მის შესახებ არ გვექნება საუბარი.

I. კატისებრთა ოჯახის მტაცებელთა სახელები ქართულ ლექსიკონებში კატისებრთა ოჯახის მტაცებელთა სახელები და მათი განმარტებები არეულია ქართული ენის განმარტებით ლექსიკონებში და მკითხველს სპეციალური შესწავლის გარეშე ბუნდოვანი შთაბეჭდილება ექმნება, თუ რომელი ტერმინი რომელ მტაცებელს აღნიშნავს.

ა. სულხან-საბა ორბელიანის "სიტყვის კონა", 1716 წ.:

1. ვეფხი განუმარტავია [17: I, 263], თუმცა ამ ტერმინის უცხო შესატყვისებად ლათინური: 'თიგრო' (< 'ტიგრი, ვეფხვი'), თურქული: 'აფლან' (< 'ლეოპარდი') და სომხური: 'ინწ' (< 'ლეოპარდი') არის მოყვანილი [17: II, 508].

2. ავაზა 'ვეფხს ჰვავს, მცირეა' [17: I, 40]. ასევე ავაზა 'თურქულად ბაარს' (< 'ლეოპარდი') [17: II, 475].

3. ჭიჭი 'ვეფხსა ჰვავს, უდიდეა, რომელსა სპარსნი ბაბრს (< 'ტიგრი, ვეფხვი') უწოდენ; ერთს თემსაც ჰქვიან აფხაზეთს მოსამზღვრეთა' [17: II, 458].

4. ბაბრი (< 'ტიგრი, ვეფხვი') 'სხვათა ენაა, ქართულად ჭიჭი ჰქვიან. სპარსთა ენაა, ქართულად ჭიჭი' [17: I, 87].

5. ვიგრი '...ვიგრის ტყავს ზღვის თევზის ტყავს უქმობენ და ვმელთა ცხოველიც არს, მისი ტყავიცა ეგრევე ძვლით მოლურსმილია. ფარს-სპარსნი ქარგარდანს უქმობენ. კორკოდილოს ტყავი არს. რალაც მჰვეცია, ვეფხთან და ლომთან აქსენებს წერილი' [17: I, 263].

ვიგრი- *vigr*- '1.ტიგრი; 2.ლეოპარდი' [6:110; 16:214; 27:154., 175] VII-XI სს.-ის ქართულ წყაროებში გვხვდება, რომელიც სულხან-საბას ლექსიკონში შეცდომით არის განმარტებული როგორც 'ვეშაპი; მარტორქა; ნიანგი' [17: I, 263; 18: IV, 62]. ეს სიტყვა საშუალო ირანული, სავარაუდოდ პართული \**wagr* '1. ტიგრი; 2. ლეოპარდი' ძირიდან ნასესხებად ითვლება [3:87-88: 4: I, 239-241; 38:490; 28: IV, 292] და ფშავ-ხევსურულ დიალექტებში შიგრა-

ფორმით და '1.ლეოპარდი; 2.გახელებული, გამძვინვარებული' მნიშვნელობით დღესაც იხმარება [16:325; 19:362]. ასევე სიტყვა ბაბრიც 'ტიგრის' მნიშვნელობით ახალი სპარსულიდანაა ნასესხები და "შაჰნამეს" ქართული თარგმანების მეშვეობით გავრცელდა აღმოსავლეთ საქართველოს ზოგიერთ დიალექტში.

ბ. დავით ჩუბინაშვილის "ქართულ-რუსულ-ფრანგული ლექსიკონი", 1841 წ.:

1. ვეფხი 'рысь, тигр, барс; lynx, loup-cervier; tigre; léopard' [23:201].

2. ავაზა 'барс, panthère' [23:6].

3. ჯიქი 'леопард, нонр; leopard, once (quadrupède)' [23:633].

4. ბაბრი 'нонер, нонр; castor' [23:45].

5. ვიგრი / იგრი 'название животного; nom d'animal (tigre?)' [23:202].

გ. დავით ჩუბინაშვილის "ქართულ-რუსული ლექსიკონი", 1887 წ.:

1. ვეფხი 'მდაბიურად ვეფხვი; ოთხ-ფეხი; рысь, тигр, леопард' [24:506].

2. ავაზა 'ბარსი, მომცრო ვეფხვი; ან მეძებარი ძაღლი, ნაგაზი; барс; гончая собака' [24:8].

3. ჯიქი 'ცხოველი; ბაბრი; ვეფხვა ჰგავს; тигр, барс' [24:1772].

4. ბაბრი 'ჯიქი; леопард; нонр' [24:89].

5. ვიგრი 'ვეფხვი; тигр' [24:507].

დ. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, 1950-1964 წ.:

1. ვეფხი 'ძვ., იხ. ვეფხვი' [18:IV, 58].

2. ვეფხვი 'დიდი მტაცებელი ცხოველი (კატების ოჯახისა); აქვს ჭრელი, ზოლებიანი (ან ხალებიანი) ტყავი' [18:IV, 58].

3. ავაზა '*Acinonyx jubatus*, ვეფხვის ჯიშის მხეცი, ვეფხვზე პატარა; ადვილად შინაურდება; ძველად იყენებდნენ ნადირობაში (ნადირზე მისატყეველად)' [18:I, 144].

4. ჯიქი '1). *Leopardus pardus*, დიდი ნადირი კატისებრთა ოჯახისა; აქვს მოვეითალო, წინწყლებიანი ბეწვი - ბაბრი. 2. ჯიუტი, თავნება' [18:VIII, 1595-1596].

5. ბაბრი '1). იგივეა რაც ჯიქი *Leopardus pardus*. 2. დიდი დათვი' [18:I, 941].

6. ვიგრი 'ძვ. ნიანგი (საბა)' [18:IV, 62].

ე. ილია აბულაძის "ძველი ქართული ენის ლექსიკონი", 1973 წ.:

1. ვეფხი 'ვეფხვი, ავაზი; pardus, pardalis, leopardus, panthera' [2:157].

2. ავაზა / ავაზი '*Felis pardus*' [2:2].

როგორც ზემოთ მოყვანილი მაგალითებიდან ჩანს, კატისებრთა ოჯახის მტაცებელთა სახელების ზუსტი განმარტებები ქართული ენისა და ლექსიკოლოგიის უდიდეს მოამაგეს სულხან-საბა ორბელიანსაც კი არ აქვს თავის ლექსიკონში მოცემული. მიზეზი შეიძლება იყოს აღნიშნულ ცხოველთა საქართველოს ტერიტორიაზე გვიანი შუა საუკუნეებისათვის სრული ან ნაწილობრივი გადაშენება, რასაც მოსახლეობისათვის მათი გაუცხოება მოჰყვა. სულხან-საბას დიდი გავლენა იგრძნობა XIX ს. ის

დიდი ლექსიკოგრაფის დავით ჩუბინაშვილის მიერ შედგენილ ლექსიკონებში, ხოლო XX ს.-ის ლექსიკონებსა და სხვადასხვა შრომებში კი დავით ჩუბინაშვილის გავლენით აღნიშნულ ცხოველთა სახელები და მათი მნიშვნელობები არასწორად არის გადმოცემული. აღნიშნული ლექსიკონებიდან მოყვანილი განმარტებები შეიძლება შემდეგნაირად შეჯამდეს:

1. ვეფხი / ვეფხვი 'ფოცხვერი; ტიგრი; ლეოპარდი; ჰეპარდი; ჭრელი, ზოლებიანი'.

2. ავაზა 'ვეფხვის მსგავსი მცირე მტაცებელი; ბარსი; ჰეპარდი; ფოცხვერი; ტიგრი; ლეოპარდი'.

3. ჭიჭი 'ვეფხვის მსგავსი დიდი მტაცებელი; ბაბრი; ლეოპარდი; ცხოველი; თახვი; ტიგრი; წინწყლებიანი'.

4. ბაბრი 'ჭიჭი; თახვი; ლეოპარდი; დიდი დათვი'.

5. ვიგრი 'ვეშაბი; მარტორქა; ნიანგი; გაურკვეველი ცხოველი; ტიგრი'. უნდა იყოს:

1. ვეფხი ძველი მნიშვნელობით ზოგადად '1. ლეოპარდი; 2. ჰეპარდი'.

2. ვეფხვი თანამედროვე მნიშვნელობით ზოგადად 'ტიგრი'.

3. ავაზა ძველი მნიშვნელობით ზოგადად '1. ჰეპარდი; 2. მწვეარი'.

4. ჭიჭი ძველი მნიშვნელობით ზოგადად 'ლეოპარდი'.

5. ბაბრი ძველი მნიშვნელობით ზოგადად '1. ტიგრი; 2. დიდი დათვი'.

6. ვიგრი ძველი მნიშვნელობით ზოგადად '1. ლეოპარდი; 2. ტიგრი

(?)'.

ასევე უაღრესად საინტერესოა დასავლეთ საქართველოს იმერულ და გურულ კილო-კავებში გავრცელებული ტერმინი ტიგურა: '1. შეუპოვარი, მამაცი, გულადი, ვაჟაკი; 2. უშნოდ აჭრელებული ცხოველი; ჭრელი; წითელი ფერის მქონე ზოლებიანი ან ლაქებიანი საქონელი, ცხენი ან ჯორი' [1:56-60]. რომელიც, ჩვენი აზრით, სავარაუდოდ, კლასიკური ან ბიზანტიური ბერძნულიდან  $\tau\acute{\iota}\gamma\rho\acute{\iota}\varsigma$   $\tau\acute{\iota}\gamma\rho\acute{\iota}\varsigma$  'ვეფხვი, ტიგრი' უნდა იყოს ნასესხები, რაზეც მეტყველებს ამ სიტყვის მხოლოდ დასავლურქართულ დიალექტებში გავრცელება.

II. 'ვეფხი' სხვადასხვა აღმოსავლურ ენაში

პირველყოფილი საზოგადოების ჩამოყალიბების სტადიაში მყოფი ადამიანები, სემანტიკის ზოგადი პრინციპებიდან გამომდინარე, ამა თუ იმ ცხოველს, ფრინველს ან მცენარეს მისგან მიღებული ვიზუალური შთაბეჭდილების ან ფიზიკური თვისებების მიხედვით არკმევედნენ სახელს. კატისებრთა ოჯახის დიდ მტაცებელთა სახელების ზოგადი ეტიმოლოგიურ-სემანტიკური ანალიზი ცხადყოფს, რომ მათი ძირები ვიზუალური შთაბეჭდილების მიხედვით და, უმრავლეს შემთხვევაში, ცხოველების შეფერილობის აღმნიშვნელი სახელების დერივაციით არის ნაწარმოები.

'ლომი' ფიზიკური სიდიდის, ადვილად გასარჩევი შეფერილობისა და მამრებისათვის დამახასიათებელი ფაფრის გამო კატისებრთა ოჯახის მტაცებელთა შორის განზოგადებულად დგას და მისი აღმნიშვნელი სახელი სხვადასხვა ენაში ცალკემდგომი დერივაციული ფორმით, ხოლო 'ტიგრის', 'ლეოპარდის' და 'ჰეპარდის' აღმნიშვნელი სახელები კი, ამ ცხოველების შეფერილობის სიჭრელისა და ზოგადი ფიზიკური მსგავსების გამო ერთი დერივაციული ფორმის შემდგომი განვითარებით არის მიღებული. სწორედ

ამიტომ სამივე ცხოველი ბევრ ენაში ხშირად ერთი და იმავე სიტყვით აღინიშნება. ენების განვითარების შემდგომ ერთაზე ზოგ შემთხვევაში მოხდა ზემოთ დასახელებული სამი ცხოველის აღმნიშვნელი სახელების სამ დამოუკიდებელ სემანტიკურ დერეკატად გამოყოფა:

1. 'ტიგრი' — 'ლეოპარდი; ჰეპარდი'.
2. 'ტიგრი; ლეოპარდი' — 'ჰეპარდი'.
3. 'ტიგრი' — 'ლეოპარდი' — 'ჰეპარდი'.

ა:) 'ლეოპარდი' *Leopardus pardus* // *Panthera pardus*;

პროტოსემიტური: \*namir 'ლეოპარდი' < 'ჰრელი' [56:406];

აქადური: *nimru(m)* // *namru* // *nammar* < \*nmr '1. ლეოპარდი; 2.

ჰეპარდი (ავაზა)' [29:253] < პროტოსემიტური: \*namir;

შუმერული: *nimur* '1. ლეოპარდი; 2. ჰეპარდი (ავაზა)' < აქადური: *nimru(m)* '1. ლეოპარდი; 2. ჰეპარდი (ავაზა)' [31:65];

ძებრაული: *nmr* > *namer* და *nmr*' > *nimrah* '1. ლეოპარდი; 2. ჰეპარდი (ავაზა)' < პროტოსემიტური: \*namir [35:380];

არამეული: *nmr* > *nemr* 'ლეოპარდი' < პროტოსემიტური: \*namir [35:380];

სირიული: *ܢܡܪ* // *nmr* > *nemr* // *ܢܡܪܝܢ* // *nmry*' > *nemrā* '1. ლეოპარდი; 2. ტიგრი' < პროტოსემიტური: \*namir;

მანდეური: *ܢܡܪ* // *nmr* > *namar* 'ლეოპარდი' [41:283].

არაბული: *نمر* *nmr* > *nimr* '1. ლეოპარდი; 2. ტიგრი', *نمر الاقط* *nimr ul-arqat* 'ლეოპარდი < 'ხალეზიანი' < პროტოსემიტური: \*namir 'ლეოპარდი' < 'ჰრელი';

ეთიოპური (გეზი): *namr* 'ლეოპარდი' > ტიგრი: *nābri* 'ლეოპარდი', ტიგრიანია: *nāmri* // *nābri* 'ლეოპარდი', ამჰარული: *nāber* 'ლეოპარდი' [49:398., 709] < პროტოსემიტური: \*namir 'ლეოპარდი' < 'ჰრელი';

ხეთური: *paršna-* 'ლეოპარდი' < პროტონინდოევროპული \**prs-no-*, შდრ.: ძებრაული *bars* 'ლეოპარდი' [48:644];

კოპტური: *dzhikris* // *dzhikres* '1. ტიგრი; 2. ლეოპარდი' < ბერძნული: *τίγρις* 'ტიგრი' [40:764; 84:742., 748., 794];

კოპტური: *babres* '1. ტიგრი; 2. ლეოპარდი' < არაბული: *ببر* *babr* 'ტიგრი' < სპარსული: *ببر* *babr* 'ტიგრი' [40:764; 84:742., 748., 794];

ბერძნული: *πάρδαλις* *párðalis* // *πάρδαλεος* *parðáleos* '1. ლეოპარდი; 2. ჰეპარდი (ავაზა)', < სანსკრიტული: *pardāku-* '1. ჰეპარდი (ავაზა); 2. ტიგრი; 3. გველი' < სანსკრ. \**prda-* 'ჰრელი; ხალეზიანი' [37:857; 50:1331];

ბერძნული: *λεόπαρδος* *leópardos* 'ლეოპარდი' [50:1038] კომპოზიტი < *λέων* *léon* 'ლომი + *πάρδος* *pardos* 'მდელი ჰეპარდი (ავაზა)' < *πάρδαλις* *párðalis* // *πάρδαλεος* *parðáleos* '1. ლეოპარდი; 2. ჰეპარდი (ავაზა)'. ძველად მიაჩნდათ, რომ 'ლეოპარდი' ლომისა და მდელი 'ჰეპარდის' შეჯვარების შედეგად წარმოიშვა, რასაც ამ ცხოველის აღმნიშვნელი სახელის სტრუქტურაც ადასტურებს [37:630].

ლათინური: *leopardus* 'ლეოპარდი' < ბერძნული: *λεόπαρδος* *leópardos* 'ლეოპარდი';

სომხური: յովազ yovaz '1.ლეოპარდი; 2.ტიგრი' < სპარსული: یوز yūz 'ჰეპარდი (ავაზა)';

სპარსული: پالنگ palang 'ლეოპარდი' < სანსკრიტული: pṛdāku- '1. ჰეპარდი (ავაზა); 2.ტიგრი; 3.გველი' < სანსკრიტული: \*pṛda- 'ჰრელი; ხალეზიანი'.

ბ:) 'ჰეპარდი (ავაზა)' Acinonyx jubatus

აქადური: nimru(m) // namru // nammar < \*nmr '1. ლეოპარდი; 2. ჰეპარდი (ავაზა)' [29:253] < პროტოსემიტური: \*namir;

ძვ. ასირიული: nimru 'ჰეპარდი (ავაზა)' < აქადური: nimru(m) '1. ლეოპარდი; 2. ჰეპარდი (ავაზა)' [60:173., 234; 56:234];

შუმერული: nimur '1. ლეოპარდი; 2. ჰეპარდი (ავაზა)' < აქადური: nimru(m) '1. ლეოპარდი; 2. ჰეპარდი (ავაზა)' [31:65];

ძვ.ებრაული: נמר nmr > נמר namer და נמר nmr' > נמר nimrah '1.ლეოპარდი; 2. ჰეპარდი (ავაზა)' < პროტოსემიტური: \*namir [35:380];

სირიული: פהד // פהד phd > פהד // פהד phda '1. ჰეპარდი (ავაზა); 2.გარეული კატა' < პროტოსემიტური \*phd '1. ჰეპარდი; 2.გარეული კატა';

სირიული: بابر bbr > بابر babr '1. ტიგრი; 2. ჰეპარდი (ავაზა)' < სპარსული: بابر babr 'ტიგრი' [36:31; 53:I, 52; 32:39];

სირიული: פנתר pntwr > פנתר 'ჰეპარდი (ავაზა)' < ბერძნული: πάνθηρ pánthēr 'ჰეპარდი (ავაზა)' [36:278];

სირიული: יוז ywz > יוז 'ჰეპარდი (ავაზა)' < სპარსული: یوز yūz 'ჰეპარდი (ავაზა)' [36:145];

სირიული: פרדין prdyn > פרדין 'ჰეპარდი (ავაზა)' < ბერძნული: πάρδαλ πάρδαλ '1.ლეოპარდი; 2. ჰეპარდი (ავაზა)' [36:285];

ეთიოპური (გვეზი): kamānyo 'ჰეპარდი (ავაზა)' < ქუშიტური: kamānyo 'ჰეპარდი (ავაზა)' < 'სანადირო ცხოველი; მწვეარი' [49:285., 720];

ბერძნული: πάρδαλις párdalis // παρδάλειος pardáleos '1.ლეოპარდი; 2. ჰეპარდი (ავაზა)', < სანსკრიტული: pṛdāku- '1. ჰეპარდი (ავაზა); 2.ტიგრი; 3.გველი' < სანსკრ. \*pṛda- 'ჰრელი; ხალეზიანი' [37:857; 50:1331];

ბერძნული: πάνθηρ pánthēr // πανθήρα panthéra 'ჰეპარდი (ავაზა)', < სავარაუდოდ სანსკრიტული: paṇḍarīkam 'ტიგრი' < სანსკრიტული: paṇḍarah 'შოთეთრო-მოყვითალო' [37:855; 50:1298];

ლათინური: panthera 'ჰეპარდი (ავაზა)' < ბერძნული: πανθήρα panthéra 'ჰეპარდი (ავაზა)';

სომხური: պանտեր panter 'ჰეპარდი' < ბერძნული: πάνθηρ pánthēr 'ჰეპარდი';

გ:) 'ტიგრი' Felis tigris

ბერძნული: τίγρις tigris 'ტიგრი' < სავარაუდოდ ირანული: \*tigra 'ბასრკებილი' < \*tig- 'წვეტიანი; ბასრი' [37:1116; 50:1789];

ლათინური: tigris < ბერძნული: τίγρις tigris 'ტიგრი';

სირიული:  $\text{ܢܡܪ}$  //  $\text{נמר}$  nmr > nemr //  $\text{ܢܡܪܝܢ}$  //  $\text{נמרין}$  nymr' > nemrā  
 '1.ლეოპარდი; 2.ტიგრი' < პროტოსემიტური: \*namir;

სირიული:  $\text{ܢܡܪܝܢ}$  //  $\text{نمرس}$  tygrys 'ტიგრი' < ბერძნული:  $\text{τίγρις}$  tigris  
 'ტიგრი';

სირიული:  $\text{ܒܒܪ}$  bbr > babr '1. ტიგრი; 2. ჰეპარდი (ავაზა)' < სპარსული:  
 $\text{ܒܒܪ}$  babr 'ტიგრი' [36:31; 53:I, 52; 32:39];

არაბული:  $\text{نمر}$  nimir '1. ლეოპარდი; 2. ტიგრი',  $\text{نمر السخط}$  nimir ul-  
 muxattaf 'ტიგრი' < 'ზოლებიანი' < პროტოსემიტური: \*namir 'ლეოპარდი'  
 < \*nmr 'ჭრელი';

არაბული:  $\text{نمر}$  wabr //  $\text{نمر}$  babr // 'ტიგრი' < სპარსული:  $\text{نمر}$  babr  
 'ტიგრი' [53:I, 52; 32:39., 271; 40:764; 84:742., 748., 794];

სომხური:  $\text{վագր}$  vagr 'ტიგრი' < საშუალო ირანული \*vagr 'ტიგრი';

სომხური:  $\text{յովազ}$  yovaz '1.ლეოპარდი; 2.ტიგრი' < სპარსული  $\text{յւզ}$  yūz  
 'ჰეპარდი (ავაზა)';

სპარსული:  $\text{نمر}$  babr '1. ტიგრი' 2. ლეოპარდი' < სანსკრიტული:  $\text{व्याघ्र}$  vyāghrā  
 '1. ლეოპარდი; 2. ლომი; 3. ტიგრი' < სავარაუდოდ '1.სუნის ამღები,  
 მყნოსავი', ან '2. მუქი ყვითელი; ყავისფერი' [54:1036; 81:175; 75:II, 153;  
 33:26-27; 57:280].

ზემოთ მოყვანილი მაგალითებიდან ნათლად ჩანს, რომ 'ტიგრის',  
 'ლეოპარდისა' და 'ჰეპარდის' აღმნიშვნელი სახელების ამოსავალი  
 მნიშვნელობები არის 'ჭრელი' > 'ზალებიანი' და 'ჭრელი' > 'ზოლებიანი'.  
 'ტიგრის' და 'ლეოპარდის' აღმნიშვნელი სახელები ბევრ ენაში ერთი და  
 იმავე ძირიდან არის ნაწარმოები და 'ზალებიანი' < 'ზოლებიანი', ანუ  
 ვიზუალური სემანტიკური დიფერენცირების პრინციპით უპირისპირდებიან  
 ერთმანეთს. ზოგადად 'ლეოპარდისა' და 'ჰეპარდის' შორის თვალშისაცემი  
 მსგავსება არის და მათი გარჩევა შედარებით რთულია, ვიდრე  
 'ლეოპარდისა' და 'ტიგრის'. მოსალოდნელი იყო, რომ 'ლეოპარდის' და  
 'ჰეპარდის' აღმნიშვნელ სახელებს უნდა ჰქონოდათ უფრო ფართო საერთო  
 დერევატია, მაგრამ ალბათ გაანალიზებული ენებისა გავრცელების არეალში  
 'ტიგრის' პოპულაციის ისტორიულად მცირე მასშტბით გავრცელებისა და  
 ფიზიკური სიდიდის გამო იგი უფრო ფართო გავრცელების მქონე  
 'ლეოპარდის' მსგავს ცხოველად იქნა აღქმული და უმრავლეს შემთხვევაში  
 ორივე ცხოველის აღმნიშვნელი სახელი ერთი ძირიდან იქნა მიღებული.  
 სწორედ ამიტომ უფრო ხშირად 'ლეოპარდი ტიგრი' უპირისპირდება  
 'ჰეპარდს'. შესაბამისად ვლინდება ზოგადი ეტიმოლოგიურ-სემანტიკური  
 კანონზომიერება, რომლის მიხედვითაც კატისებრთა ოჯახის დიდი  
 მტაცებლები 'ტიგრი', 'ლეოპარდი' და 'ჰეპარდი' ისტორიულად თითქმის  
 ყველა ძველ ენაში ერთი ამოსავალი ძირით გამოიხატებოდა, რომელიც  
 აღნიშნულ ცხოველის პოპულაციის გავრცელების შესაბამისად განიცდიდა  
 შემდგომ დერევატიას. 'ტიგრისა' და 'ლეოპარდის' აღმნიშვნელი სახელები  
 ერთი ძირიდან იქნა ნაწარმოები, ხოლო 'ჰეპარდის' აღმნიშვნელი სახელი  
 კი სხვა ძირის დერევატიის შედეგია, მაგრამ ხშირ შემთხვევებში  
 'ლეოპარდის' აღმნიშვნელი სახელი პარალელურად 'ჰეპარდისაც' ნიშნავს, ან  
 პირიქით. მაგ.: ბერძნულ და ლათინურ წყაროებში  $\text{πάρδαλις}$  párdalis //









სებტუაგინტა: απο κεφαλῆς Σανιρ και Ερμων, απο μανδρων λεοντων, απο ορειων **παρδάλειω**

სირიული: ܦܪܕܝܠܝܢ ܕܠܘܝܢܝܢܝܢ ܘܢܝ ܕܢܘܪܐ ܘܢܘܪܝܢܝܢ ܕܢܘܪܐ ܕܢܘܪܐ ܘܢܘܪܐ ܕܢܘܪܐ ܕܢܘܪܐ

ძველი სომხური: եկեղեսն եւ անցեսն ՚ի գլխոյ հաստոց՝ ՚ի կատարէ սանիրայ եւ հերմոնի, ՚ի մայրեսց առիծուց, եւ ՚ի լերանց ընծուց

გამოყენებული ტერმინები:

ძველებრაული: 𐭍𐭎𐭏 namer '1.ლეობარდი; 2.ავაზა';

სებტუაგინტა: πάρδαλις párdalis '1.ლეობარდი; 2.ავაზა';

სირიული: ܦܪܘܢ nemrā '1.ლეობარდი; 2.ტიგრი';

ძველი ქართული: ვეფხი 'ლეობარდი';

ძველი სომხური: ինծ inc 'ლეობარდი'.

ამბაკუმი 1.8

ძველი ქართული: და ვლდებოდიან უფროს ვეფხისა ცხენნი მისნი.

რომელსაც შეესატყვისება:

ძველებრაული: 𐭏𐭎𐭏𐭎; 𐭏𐭎𐭏𐭎, 𐭏𐭎𐭏, 𐭏𐭎𐭏 𐭎𐭎𐭏𐭎 𐭎𐭎𐭏

სირიული: ܦܪܘܢܝܢ ܕܢܘܪܐ ܕܢܘܪܐ ܕܢܘܪܐ ܕܢܘܪܐ ܕܢܘܪܐ ܕܢܘܪܐ ܕܢܘܪܐ

სებტუაგინტა: και εξαιλονται υπερ **παρδάλεις** οι ιπποι αυτου

ძველი სომხური: Վաղեղեսն առանկ քան զիննս երիվարք ն(n)ց(ա)

გამოყენებული ტერმინები:

ძველებრაული: 𐭍𐭎𐭏 namer '1.ლეობარდი; 2.ავაზა';

სებტუაგინტა: πάρδαλις párdalis '1.ლეობარდი; 2.ავაზა';

სირიული: ܦܪܘܢ nemrā '1.ლეობარდი; 2.ტიგრი';

ძველი ქართული: ვეფხი 'ლეობარდი';

ძველი სომხური: ինծ inc 'ლეობარდი'.

გამოცხადებამ იოვანესი 13.2

ძველი ქართული: მვეცი იგი, რომელ ვიხილე, იყო მსგავსი ვეფხისაჲ.

რომელსაც შეესატყვისება:

სებტუაგინტა: και τι φοριον ι ειδον ην ιμοιον **παρδάλει**

სირიული: ܦܪܘܢܝܢ ܕܢܘܪܐ ܕܢܘܪܐ ܕܢܘܪܐ ܕܢܘܪܐ ܕܢܘܪܐ ܕܢܘܪܐ ܕܢܘܪܐ

ძველი სომხური: Եւ գազանն գոր տեսի՝ նման ընծու, եւ ուրք

ն(n)ը(ა) իբրէ գարջու

გამოყენებული ტერმინები:

სებტუაგინტა: πάρδαλις párdalis '1.ლეობარდი; 2.ავაზა';

სირიული: ܦܪܘܢ nemrā '1.ლეობარდი; 2.ტიგრი';

ძველი ქართული: ვეფხი 'ლეობარდი';

ძველი სომხური: ինծ inc 'ლეობარდი'.

ზემოთ მოყვანილ ყველა მაგალითში სიტყვა ვეფხი 'ლეობარდს' და 'შეპარდს (ავაზას)' ანუ 'ხალეზიან მტაცებელს' აღნიშნავს და ძველი აღთქმის ძველებრაულ ორიგინალში გადმოცემულია ტერმინით: 𐭍𐭎𐭏 namer '1.ლეობარდი; 2.ავაზა', რომელიც სებტუაგინტასა და სხვა ბერძნულ ტექსტებში *პარდამაღს* // *პარდამალეოს* *parðális* // *parðáleos* '1.ლეობარდი; 2. შეპარდი (ავაზა)' [30:750; 50:1038., 1331-1332], ლათ. *Leopardus* და *πανθηρ*

panθer // πανθήρα panθéra 'ჰეპარდი (ავაზა)' [50:1298], ლათ. *Acinonyx jubatus*, ტერმინებითაა გადმოთარგმნილი. სირიულ თარგმანებში გამოყენებულია ტერმინი 𐤏𐤍𐤓𐤓 nemrā '1.ლეოპარდი; 2.ტიგრი', ხოლო სომხურ თარგმანებში გვხვდება ძირითადად სომხური სიტყვა ինծ inc 'ლეოპარდი' ან იშვიათად სპარსულიდან ნასესხები ტერმინი յաւազ yawaz // յովազ yovaz '1.ლეოპარდი; 2.ავაზა'.

ვეფხის სემანტიკის გასარკვევად ასევე უღარესად საინტერესოა ძველ ალთქმაში დადასტურებული იშვიათი ტერმინი აქლემ-ვეფხ-ი aklem-vepx- 'ჟირაფის' მნიშვნელობით [26:II, 429].

მეორისა სჯულისაჲ 14.5

ძველი ქართული: ირემი და ქურციკი და კამბეჩი და ვაცირემი, ხარაბუზი, იამური და აქლემვეფხი.

რომელსაც შეესატყვისება:

ძველებრაული: 𐌆𐌗𐌊𐌆 𐌆𐌗𐌊𐌆, 𐌆𐌗𐌊𐌆 𐌆𐌗𐌊𐌆; 𐌆𐌗𐌊𐌆, 𐌆𐌗𐌊𐌆

სებტუაგინტა: ελαφον και διοκαδα και βουβαλον και τραγελαφον και ππαργον, ορυγα και καμηλοπαρδαιλυ

სირიული: 𐤏𐤍𐤓𐤓 𐤏𐤍𐤓𐤓 𐤏𐤍𐤓𐤓 𐤏𐤍𐤓𐤓 𐤏𐤍𐤓𐤓 𐤏𐤍𐤓𐤓 𐤏𐤍𐤓𐤓

ძველი სომხური: գեղջերու եւ գայბեամս, եւ գգմւնչ եւ գխարբուգ, եւ գայბքաղ, եւ գյամուր, եւ գანსալութ

გამოყენებული ტერმინები:

ძველებრაული: zamr (zmr 𐌆𐌗𐌊𐌆) 'ჟირაფი';

სებტუაგინტა: καμηλοπαρδαιλυ kamelopárdalis 'აქლემვეფხი, ანუ ჟირაფი';

სირიული: 𐤏𐤍 ya'l 'ირემი';

ძველი ქართული: აქლემვეფხი 'ჟირაფი';

ძველი სომხური: անսալութ analut 'ირემი' < (?) ინდოევროპული \*h1(o)-Hn-th2o- ან (?) ინდოევროპული \*alan-th- // \*anal-th- < (?) სემიტური \*nalut- [52:65-69].

ეს კომპოზიტი აქლემ- aklem- და ვეფხ- vepx- 'ლეოპარდი' სიტყვებისაგანაა შედგენილი. მისი პირდაპირი მნიშვნელობაა 'ვეფხის, ანუ ლეოპარდის, მსგავსი ხალეზიანი აქლემი' და იმავე მნიშვნელობის ბერძნული ტერმინის καμηλοπαρδαιλυ kamelopárdalis ქართული შესატყვისია, რომელიც შედგენილია ორი სიტყვისაგან: καμηλος kamelos 'აქლემი' და πάρδαιλυ párdalis 'ლეოპარდი'. შდრ.: ბერძნულის გავლენით შედგენილი სირიული gamalonemrā 𐤏𐤍𐤓𐤓𐤏𐤍𐤓𐤓 (gmlwnmr) 'აქლემვეფხი ანუ ჟირაფი' < gamal 𐤏𐤍𐤓𐤓 (gml) 'აქლემი' + nemrā 𐤏𐤍𐤓𐤓 (nmr) '1.ლეოპარდი; ტიგრი' [36:57] და სირიული 'oštōrgavpalang 𐤏𐤔𐤏𐤓 𐤏𐤔𐤏𐤓 (štwrgwplng) 'აქლემვეფხი ანუ ჟირაფი' < სპარსული 'oštōr 𐬀𐬎𐬎𐬎 (štwr) 'აქლემი' + სპარსული gav 'ძროხა' 𐬀𐬎𐬎 (gw) + სპარსული palang 𐬀𐬎𐬎 (plng) 'ლეოპარდი' [36:57]; კლასიკური სპარსული 𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎 šotorpalang 'აქლემვეფხი ანუ ჟირაფი' [79:1, 416; 83:47] < 𐬀𐬎𐬎 šotor 'აქლემი' + 𐬀𐬎𐬎 palang 'ლეოპარდი' და შემდგომ სომხურში ნასესხები štrpalang 'ჟირაფი' [34:460].

სემანტიკური შედარებისათვის ასევე საყურადღებოა აშავას ოჯახის მცენარის ქართულში გავრცელებული სახელწოდება ვეფხისტყავა, ლათ. *Sansevieria*, რომლის ფოთლებიც ვეფხის, ანუ 'ლეოპარდის', ტყავის მსგავსად ხალებისა და არა ზოლების მსგავსი ლაქებითაა დაფარული, რაც მას ვიზუალურად მიმზიდველს ხდის.

ზემოთ მოყვანილი სხვადასხვა მაგალითისა და მათში გამოყენებული ტერმინების ანალიზის შედეგად ეკვსგარეშეა, რომ სიტყვა ვეფხი ძველ ქართულ წყაროებში ხალებიან ცხოველს 'ლეოპარდს' აღნიშნავს და არა ზოლებიან ცხოველს 'ტიგრს' [25:80; 14:258-263; 20:72-75].

V. 'ვეფხის' ეტიმოლოგიური და სემანტიკური ანალიზი

სიტყვა ვეფხი (vepx-) ქართველურ და სხვა კავკასიურ ენებში შესატყვისი არ აქვს და უცნობი წარმომავლობის ძირად ითვლება. მეგრულსა და სვანურში ქართულიდან ნასესხები ვეფხ და ქანურში ბერძნულიდან ნასესხები ლიპარდჲ ფორმები არის დადასტურებული. ნიკო მარი ქართულ სიტყვა ვეფხი (vepx-) 'ლეოპარდის' მნიშვნელობით, სომხურ *vagr* '1. ტიგრი; 2. ლეოპარდი' და სპარსულ სიტყვას *ببر* *babr* 'ტიგრი' ერთმანეთის შესატყვისი და ჰიპოთეტური იაფეტური \*ber-ber ძირის დერევატებად მიიჩნევდა [73:175], რაც არასწორია.

ჩვენი აზრით, ქართული სიტყვა ვეფხი vepx-, სავარაუდოდ, საშუალო ირანული \*wephr // \*waphr '1.ტიგრი; 2.ლეოპარდი' ძირიდან მომდინარეობს და ზეპირი გზით უნდა გავრცელებულიყო ქართულში. ირანულ თანხმოვანთა კომპლექსი -hr- < ძვ.ირანული \*-θr-, რომელიც პართულ და ადრეულ ფალაურ წყაროებში დასტურდება, ქართულში ფონეტიკური ცვლილებების შედეგად -r(rh)- ან -xr- ფორმით გადმოდის [68:18]. შესაბამისად, vepx- < \*weprx- < \*wephr // \*waphr ფონეტიკური გადასვლა ქართული ენის ფონეტიკის კანონებს შეესაბამება და შესაძლებელია.

აღნიშნული ძირი სპარსულსა და ტაჯიკურში ზოგადად *ببر* *babr* ფორმით და 'ტიგრის' [62:I, 188; 44:42; 45:7; 63:115; 42:I, 125; 79:I, 231] მნიშვნელობით, ხოლო ირანის, ტაჯიკეთისა და ავღანეთის სხვადასხვა დიალექტებში 'ლეოპარდისა' და 'შეპარდის' მნიშვნელობითაც იხმარება [76:1100]. ეს სიტყვა არსებულ ფალაურ წყაროებში მხოლოდ *babr* // *bapr* (*bpl*) 'ტიგრი' ფორმით არის დადასტურებული [51:16] და საშუალო სპარსულ დიალექტებში უდავოდ სხვადასხვა \*wephr // \*waphr // \*wapr // \*webhr // \*wabhr // \*wabr ფონეტიკური ვარიანტით იქნებოდა გავრცელებული, რომელთაგანაც ერთ-ერთი, სავარაუდოდ, ქართული ვეფხ-სიტყვის ამოსავალი პირველწყაროც იყო. ქართული ვეფხ- ფორმა ახლოს არის უფრო ძველ ფონეტიკურ ფორმასთან \*vighr // \*veghr < \*vagher < ძველი ირანული \*vagr, რომელიც ქართული ვიგრ- *vigr-* და სომხური *vagr* '1. ლეოპარდი; 2. ტიგრი' სიტყვის ამოსავალი წყაროა [46:14; 47:242; 28: IV, 292; 34:460; 58:450; 78:169].

ძველი ირანული \*vagr 'ტიგრი' სანსკრიტული *vyāghrá* ნასესხობად ითვლება [46:14; 47:242; 44:42; 45:7; 81:175], რომელიც "რიგვედაში" 'ლეოპარდის', "ათარვავედაში" 'ტიგრის', ხოლო შემდგომ წყაროებში ზოგადად 'ტიგრის' მნიშვნელობითაა დადასტურებული [54:1036]. უძრ...

სანსკრიტული *vyāghra-čarman* 'ტიგრის ტყავი' [54:1036]. ტერმინი *vyāghrā* წინარე ინდო-არიული ძირის \**vy-ā-ghrā-* სავარაუდოდ 'შყნოსავი, სუნის ამღები, მეძებარი' [81:175] დერივაცია და ინდოსტანის ნახევარკუნძულზე არსებულ ბევრ ენაში მრავალი ფონეტიკური ფორმით და ზოგადად 1) ტიგრის; 2) ლეოპარდის; 3) ლომის' მნიშვნელობითაა გავრცელებული. მაგ.: პრაკრიტული *vaggha* 'ტიგრი', სინდი *vāghu* 'ტიგრი', პაპარი *brag // brāg // brāgh*, კუშაუნი *bāg*, პალი *bāg // bāgh*, ასამი *bāgh*, ბენგალი *bāgh // bāg* 'ტიგრი'; დარღული ჯგუფის ენებში: *bāg-biāg*, ფანჯაბი *barāgh // bāgh* 'ლეოპარდის' მნიშვნელობით; ურთულ ენათა ჯგუფში *bāgha*, მაიილი *bāgha*, ჰინდი *bāgh*, გუჯარათი *vāgh*, ლარათში *vāgh*, სინჰალი *vaga // vag* 'ტიგრი'; ლომი' [61:706].

აღნიშნული ამოსავალი ინდოირანული ძირის ეტიმოლოგიასთან დაკავშირებით სხვა მოსაზრებებიც არსებობს. ვერა რასტორგუევა და ჯოი ედელმანი თვლიან, რომ კლასიკური სპარსული *𐬨𐬀 babr* 'ტიგრი; ლეოპარდი' და *𐬨𐬀 babar* 'თახვი' ლათ. *Castor fiber* ერთი ინდოირანული ძირიდან \**ba-bhru-* > \**ba-brau-* // \**ba-bru-* არის მიღებული, რომლისგანაც ინდოევროპულ ენებში ზოგადად იწარმოება 'ყავისფერი ან მოყვითალო' ბეწვის მქონე ცხოველების სახელები [75: II, 153]. ასევე ჰაროლდ ბეილის მიაზნდა, რომ სანსკრიტული ძირი *vyāghrā* 'ტიგრი' ნაწარმოებია *vi-āgh-* ძირიდან და უკავშირდება ბერძნულ სიტყვას *ᾠ-khrōs* 'მოყვითალო, ღია ყვითელი' < ინდოევროპული \**ogh-* // \**ogh-* [33:26-27; 57: I, 280]. შდრ.: ქართული სიტყვა ოქრო 'ყვითელი ლითონი'.

"ვეფხისტყაოსანში" გვხვდება ტერმინი ჭიქი *ჭიქ-* 'უმოწყალო და დაუნდობელი ცხოველის' მნიშვნელობით, რომელიც, სავარაუდოდ 'ტიგრის' უნდა ნიშნავდეს [17: II, 458; 15:387; 7:80]. მაგრამ ჭიქი *ჭიქ-* ფონეტიკური, სემანტიკური და ეტიმოლოგიური თვალსაზრისით ანლოს დგას ნახურ-დაღესტნურ ძირთან \**čiku-* // \**čik-* '1. ლეოპარდი; 2. ფოცხვერი; 3. ტიგრი (იშვიათად)', რომელიც ჩეჩნურში *čok* // *čok-berg* 'ლეოპარდი' და *čokak* // *čoka* 'ლეოპარდის ტყავი', ავარული *čirk*, ახვახური *čikko*, გოდობრული *čirkku*, ლაკური *činik*, დარღული *čirk* ფორმებით არის დადასტურებული [72:29, 245, 619; 74:39, 524; 67:6; 17: II, 458]. ჩვენი აზრით ქართული ძირი *ჭიქ-* და ნახურ-დაღესტნური \**čiku-* // \**čik-* 'ლეოპარდისა და ფოცხვერის' აღმნიშვნელი ძირძველი კავკასიური ძირებია, რომლებმაც ალბათ შუა საუკუნეებიდან 'ტიგრის' მნიშვნელობაც შეიძინა.

ქართული ჭიქ- ძირის ხმარება დროთა განმავლობაში ირანულიდან ნასესხებმა *vepx-* ძირმა შეზღულდა. ტერმინმა ჭიქი VII-XII სს-ის ქართულ ლიტერატურაში სავარაუდოდ, მხოლოდ 'ტიგრის, უმოწყალო მტაცებლის' მნიშვნელობა მიიღო და შემდგომ საუკუნეებშიც ამავე მნიშვნელობით იხმარებოდა და სწორედ ამიტომ სულხან-საბას "სიტყვის კონაში" სპარსული ტერმინის ბაბრის *𐬨𐬀 babr* 'ტიგრის' შესატყვისადაა მოყვანილი [17: II, 458], მაგრამ სიტყვა ჭიქი საქართველოს აღმოსავლეთ მთიანეთში დღემდე მხოლოდ 'ლეოპარდის' მნიშვნელობით იხმარება და ასევე

საინტერესოა ის გარემოებაც, რომ 'ტიგრი' არასოდეს ბინადრობდა ჩრდილოეთ კავკასიისა და საქართველოს მთიანეთში, და სწორედ ამიტომ ჭიჭი თავისი უძველესი მნიშვნელობით დღემდე იხმარება მთიანეთში. შესაბამისად, შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ჭიჭი თავდაპირველად სწორედ 'ლეობარდს' ეწოდებოდა, ხოლო შუა საუკუნეებში იგი სემანტიკურად დაუკავშირდა კავკასიის სხვადასხვა რეგიონში შემოყვანილ 'ტიგრს', რომელსაც ადგილობრივ მეფეთა და დიდებულთა კარზე აფასებდნენ, როგორც დეკორატიულ ცხოველს.

სიტყვა ვეფხის ვერ- ქართულში სესხების ზუსტი პერიოდი გაურკვეველია, მაგრამ მისი გამოყენება VII-XIV სს-ის ქართულ სალიტერატურო წყაროებში გვიჩვენებს, რომ იგი ზალებიან ცხოველს, ანუ 'ლეობარდს', აღნიშნავდა და არავითარ შემთხვევაში არ გამოხატავდა ზოლებიან ცხოველს, ანუ 'ტიგრს'. სიტყვის ფონეტიკური ანალიზის გათვალისწინებით შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ვეფხი ადრეული ფალაურტიდან III-IV სს-ში იქნა ნასესხები.

საინტერესოა ის გარემოება, რომ ძველ ქართულ ფერწერაშიც ვეფხი ყველგან ზალებიან ცხოველად არის დახატული. მაგ.: სვეტიცხოვლის ტაძრის სამხრეთი შიდა კედლის ცნობილ მონატიკულთაზე, აპოკალიფსურ სცენებს შორის იოანეს გამოცხადებაში ნახსენები ვეფხის მსგავსი შვიდთავიანი ურჩხული ზალებიანი 'ლეობარდის' სახით არის გამოსახული. "ვეფხისტყაოსნის" XVI-XVII სს-ის ხელნაწერებში არსებულ მინიატურებზეც ტარიელი ზალებიანი 'ლეობარდის' ტყავით არის შემოსილი. თინათინის მეფედ დასმის სცენაში კი მას ზალებიანი 'ლეობარდის' ტყავის მსგავსი სამეფო მოსასხამი აქვს მოსხმული და სხვ.

ტერმინმა ვეფხი მოგვიანებით, სიტყვა ჭიჭის მსგავსად, განიცადა სემანტიკური ცვლილება და თავდაპირველად როგორც ნასესხობა, საგარეულოდ, ორივე ცხოველს — 'ლეობარდს' და 'ტიგრს' აღნიშნავდა; ადრეულ და შუა საუკუნეებში 'ლეობარდს', ხოლო გვიანი შუა საუკუნეებიდან დღემდე კი 'ტიგრს' აღნიშნავს.

VI. 'ვეფხის' სიმბოლიკა მითოლოგიასა და ფოლკლორში

'ლეობარდი' და იშვიათად 'ჰეპარდი' თავიანთი ბეწვისა და შეფერილობის განსაკუთრებული სილამაზის გამო ყველა რეგიონში, სადაც კი ბინადრობდნენ, ნეოლითის პერიოდიდან ადამიანის განსაკუთრებული ყურადღებისა და თავყვანისცემის ობიექტები იყვნენ, რაზეც მეტყველებს ძლიერი არქეოლოგიური მასალა და კლდეზე დატოვებული ჩანახატები. აღნიშნული ცხოველების კულტის განვითარება, რისი კვალიც მოგვიანებით მითოლოგიასა და ფოლკლორშიც აისახა, ძირითადად მედიტერანულ და ზოგადად წინააზიურ ცივილიზაციებში მიმდინარეობდა და კავკასიის რეგიონსაც მოიცავდა.

დღეისათვის არსებულ არქეოლოგიურ მასალათა შორის განსაკუთრებით გამოირჩევა მცირე აზიაში აღმოჩენილი ჩათალ-ჰუიუქის ძვ.წ. VII-VI ათასწლეულების და ჰაჯილარის ძვ.წ. VIII-VII ათასწლეულების კედლის ფერწერა, რომელზეც 'ლეობარდის' ტყავში გამოწყობილი ადამიანები და ნახევრად ადამიანი, ნახევრად ცხოველები არიან გამოსახულნი, რომელნიც შამანიტურ სარიტუალო ცეკვას ასრულებენ [71:48-49].

შემდგომ პერიოდში 'ლეობარდს' და 'ჰეპარდს' ბევრი ძველი ცივილიზაციის მითოლოგიასა და რწმენა-წარმოდგენებში ყოველთვის



განსაკუთრებული ადგილი ეჭირათ. 'ლეოპარდი', როგორც 'ქალური საწყისის, ნაყოფიერებისა და სიუხვის' სიმბოლო გამოვლინება, სხვადასხვა ეპოქის არქეოლოგიური მონაპოვარში, როგორცია ტროა, ორი, ხეობების ცივილიზაციის ძვ.წ. II ათასწლეულის შერე არის დაფიქსირებული. 'ლეოპარდი' ასევე ხეობების მეფეთა ტოტემური ცხოველი იყო. ასევე შდრ.: სიბელა - ფრიგიულ (ანატოლიურ) მითოლოგიაში დედამიწის დედა ქალღმერთი, წინასწარმეტყველი და სიბრძნეთა მცველი, რომელიც ჩვეულებრივ 'ლეოპარდის' სახით ან მისი ტყავით შემოსილი გამოისახებოდა [39:261-262].

შუამდინარეთში ცნობილი იყო 'ლეოპარდის' სხვადასხვა კულტი, რომელიც სხვა კულტურებშიც გავრცელდა. მაგ.: დუსურა - შუამდინარეთიდან მოგვიანებით გავრცელებული ნაბატეური მზის ღმერთი, რომელიც ყოველწლიურად კვდებოდა და გაზაფხულზე 'ლეოპარდის' სახით კვლავ მკვდრეთით აღსდგებოდა [39:310].

მაზლობელ აღმოსავლეთში გავრცელებული კულტი: დუსარა - ნაბატეურ და არაბულ მითოლოგიაში ღვინის ღმერთი, რომლის ტოტემიც იყო 'ლეოპარდი' [39:309].

'ლეოპარდის' და 'ჰეპარდის' ძველ ეგვიპტურ მითოლოგიაშიც განსაკუთრებული ადგილი ეჭირათ და სხვადასხვა ღვთაებების ტოტემური ცხოველები იყვნენ. მაგ.: ოსირისი - უზენაესი ღმერთი, მიცვალებულთა სულების განმგებელი, წყალდიდობების, მზის, მცენარეთა და ზოგადად ნაყოფიერების, ბუნების გამცოცხლებისა და აღორძინების ღმერთი, რომელიც ჩვეულებრივ საბელგამომბულ 'ლეოპარდთან' ან 'ჰეპარდთან' ერთად მოსერიხედ გამოისახებოდა, რაც მის სეთზე გამარჯვებას ნიშნავდა [39:791]. სეთი - ქაოსის, მრისხანების, ქვიშის ქარიშხლების, ომისა და სიკვდილის ღმერთი, უზენაესი ღმერთის ოსირისის ანტიპოდი და მეტოქე, რომლის ტოტემიც იყო 'ლეოპარდი'. ძველ ეგვიპტეში ქურუმები სხვადასხვა რელიგიური რიტუალების და განსაკუთრებით დაკრძალვის ცერემონიის შესრულებისას ამ ცხოველის ტყავით იმოსებოდნენ, რაც სიმბოლურად ადამიანების მტრის, ბოროტების ღმერთ სეთის ტოტემი იყო და 'ლეოპარდის' ტყავის ჩაცმა სიმბოლურად სეთის მოკვლას, ბოროტების დამარცხებას და მისი ტყავის ჯადოსნური ძალის გამოყენებით მიცვალებულის ირგვლივ მყოფი ბოროტი სულების განდევნას გამოხატავდა [39:920-921]. მაფდეტი - იმპეყენიური სიცოცხლის სასახლის გამგებელი ქალღმერთი, რომელიც მამაკაცს მორიელუნისა და გველეხისაგან იცავს და 'ლეოპარდის' ან 'ფოცხვერის' სახით გამოისახებოდა [39:652]. სეფხეტ-აუბი - წერისა და წიგნთსაცავების მფარველი ქალღმერთი, რომელიც 'ლეოპარდის' ტყავით შემოსილი გამოისახებოდა [39:619].

ბიბლიურ წარმოდგენებში აღსანიშნავია ფლაუროსი - დემონი, სოლომონის ერთ-ერთი 72 მაცდურთავანი, რომელიც 'ლეოპარდის' სახით ჰყავდათ წარმოდგენილი [39:379].

ბერძნულ მითოლოგიაში ყურადღებას იმსახურებს დიონისე - მცირეაზიური წარმოშობის მიწის ნაყოფიერების, მევენახეობისა და მეღვინეობის ღმერთი, რომელიც 'ლეოპარდზე' ან 'ჰეპარდზე' ამხედრებული გამოისახებოდა [39:293]. ატალანტა - მონადირე ქალი, მელანიონის მეუღლე, რომელსაც თავის ქმართან ერთად შეეძლო ლომად ან 'ლეოპარდად' გადაქცეულიყო [39:105]. ჰომეროსის 'ილიადაში' მშვენიერი ელენის მეუღლეს - სპარტის მყოფი მენელაოს და ასევე განთქმულ გიბრის ალექსანდრეს ტროასთან ომში 'ლეოპარდის' ტყავი ჯავშნის სახით ტანთ ემოსათ.

ფირდოუსის "შაჰნამეში" ქაიუმარსს პირველ ლეგენდარულ მეფეს, სორუშს — ირანული მითოლოგიის სამყაროსეული წესრიგისა და ფიცის მკველ ღვთაებას და ზოროსტრელთა მფარველ ანგელოზს, როსთამს — ლეგენდარულ დევმირს და აქვან დევს — მის მოწინააღმდეგეს 'ლეოპარდის' ტყავები აცვიათ.

ასევე უაღრესად საყურადღებოა ჰსი ვანგ მუ - ჩინურ მითოლოგიაში სიბრძნის მშობელი ოქროს ქალღმერთი, ზვის დასავლეთის დედა დედოფალი, სამოთხის მკველი დედოფალი, რომელიც სამიხელი იერის 'ტიგრის' ან 'ლეოპარდის' სახით გამოისახებოდა [39:495], და ფუჟინი - იაპონურ მითოლოგიასა და სინტოიზმში ქარების ღმერთი, რომელიც 'ლეოპარდის' ტყავით შემოსილი და ჩანთაში დატყვევებული ქარებით გამოისახებოდა [39:390].

აფრიკის კონტინენტზე მობინადრე ბევრ ტომში 'ლეოპარდს' და 'ჰეპარდს' დღემდე განსაკუთრებულ პატივს სცემენ და მათი ტყავისაგან ტომების ბელადების, შამანების და ზოგიერთ შემთხვევაში კერპების ტანსაცმელსაც ამზადებენ. ამ ცხოველების კულტის გავლენა იგრძნობა ასევე აფრიკულ მითოლოგიასა და პრიმიტიულ რწმენა-წარმოდგენებშიც. მაგ.: მინონა - დაჰომეის მოდგმის ხალხების ქალების მფარველი 'ლეოპარდის' მსგავსი ნახევარქალღმერთი [39:702] და მუსსო-კორონი - ბამბარას მოდგმის ხალხთა ქალღმერთი, ნაყოფიერების სიმბოლო, ყველა ცოცხალი არსებისა და ნივთის დედა, რომელიც 'ლეოპარდის' სახით გამოისახებოდა [39:725].

ჩრდილოეთ და სამხრეთ ამერიკის კონტინენტებზე მობინადრე წითელკანიანები 'ლეოპარდის' ტყავს ჯავშნის ნაცვლად იყენებდნენ და აფრიკელი ხალხების მსგავსად მისი ტყავისაგან ტომების ბელადების, შამანების და ზოგიერთ შემთხვევაში კერპების ტანსაცმელსაც ამზადებენ.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, კავკასიაში კატისებრთა ოჯახის მტაცებელთაგან მხოლოდ 'ლეოპარდს' ჰქონდა აბოლუტაციის გავრცელების ყველაზე ფართო არეალი და ამ ოჯახის ერთადერთი სახეობაა, რომელიც დღემდე ბინადრობს რეგიონში. შესაბამისად, კავკასიელი ხალხები სწორედ 'ლეოპარდს' იცნობდნენ ყველაზე კარგად, რომელთა მითოლოგიაში, ლეგენდებსა და ზღაპრებში ეს ცხოველი ნეოლითის ხანის ტოტემიზმისა და შამანიზმის ეპოქიდან მნიშვნელოვან როლს თამაშობდა, რისი მკაფიო გამოდახილიც არის განსაკუთრებით საქართველოს მთიან რეგიონებში დადასტურებული "ვეფხისა და მოყმის" ციკლის სხვადასხვა ვერსია და მონადირეთა მიერ 'ვეფხის' დატირების წესი [22:257-259]. 'ტიგრი' კავკასიის მთიანეთში არასოდეს ბინადრობდა და სწორედ ამით აიხსნება ის გარემოება, რომ მთიელები ამ ცხოველს არ იცნობდნენ და მათ ფოლკლორშიც მისი კვალი საერთოდ არ აიხსნა, ხოლო ზოგიერთი მოგვიანო სიუჟეტი ირანული და ნაწილობრივ ბერძნული მითოლოგიის გავლენით გავრცელდა [64:1055-1058; 65:441-445; 13:211-213; 69: I, 506-507., II, 500-502; 71:48-49].

## VII. 'ვეფხის' სიმბოლიკა შოთა რუსთაველის "ვეფხისტყაოსანში"

სიტყვა ვეფხი- "ვეფხისტყაოსანში" 'ლეოპარდის', ლათ. *Panthera pardus* // *Leopardus pardus* მნიშვნელობით 26-ჯერ არის გამოყენებული: ა. ვეფხი- ზოგადად 'ლეოპარდი'; ბ. ვეფხი- ავაზა 'ჰეპარდი', ლათ. *Acinonyx jubatus*, კომპოზიტის პირველი წევრი; გ. ლომ-ვეფხი- კომპოზიტის მეორე წევრი; დ. ვეფხ-გებრ- ზედსართავი სახელი: '1. ვეფხის მზგავსი, ვეფხის მსგავსად. ვეფხურად; 2.ვაჟაკურად, მამაკურად'; ე. ვეფხისტყაოსანი 'ვეფხის

ტყავით 'შემოსილი', რუსთაველის პოემის სახელწოდება და მთავარი გმირის ტარიელის ეპითეტი.

ტერმინ ვეფხს "ვეხისტყაოსანში" განსაკუთრებული სიმბოლური დატვირთვა აქვს. პოემის მთავარი გმირი ტარიელი ვეფხისა და ლომის ბრძოლას შეესწრო. მან ლომი მოკლა და ვეფხს ცოცხლად შეპყრობა დაუბრუნა. ვეფხის სილამაზემ მას თავისი დაკარგული სატრფო გაახსენა. ტარიელი შეეცადა ვეფხის მკერდში ჩაეკვრა და მოფერებას, მაგრამ ცხოველი ისე გახელდა, რომ ტარიელი კლანჭებით დაეჭრა. იგი იძულებული გახდა გახელებული ვეფხი მოეკლა, ხოლო მისი ტყავით კი სატრფოს მოსაგონრად სიმბოლურად ტანი შეიმოსა.

ზოგიერთ სპეციალურ წარმომში აღნიშნულია, რომ ტარიელის მიერ ვეფხის ტყავის ჩაცმის მოტივი და თვით პოემის სათაურიც კი ბერძნული მითოლოგიისა და სპარსული ლიტერატურის გავლენით, განსაკუთრებით ჰომეროსის "ილიადას", ან აბულყასემ ფირდოუსის "შაჰნამეს", და განსაკუთრებით იქ გამოყენებული ტერმინის بابرباب babrbyân 'ტიგრის ტყავი' გავლენით შეიქმნა [82:73-75], რაც სწორი არ არის. ფირდოუსის "შაჰნამეს" თავისი სტრუქტურის, სიუჟეტური კომპოზიციისა და ტერმინების გამოყენების თვალსაზრისით "ვეფხისტყაოსანზე" არანაირი გავლენა არ მოუხდენია.

ვეფხისა და მოყმის ორთაბრძოლის, ვეფხის ტყავის მოყმის მიერ ჩაცმის, და ვეფხისა და მოყმის დამბობილების სიუჟეტი სხვადასხვა ვერსიის სახით უძველესი დროიდან ფართოდაა გავრცელებული კავკასიელი ხალხების და განსაკუთრებით ქართულ მითოლოგიაში, ზოგადად და ზეპირმეტყველებაში [22:257-259; 21:171-176; 5:51; 9:79084]. ამ საკითხის დრმა შესწავლა გვიჩვენებს, რომ ვეფხი 'ლეოპარდი' კავკასიაში უხსოვარი დროიდან წმიდა ცხოველად ითვლებოდა, რომელსაც დიდ პატივს მიაგებდნენ და განსაკუთრებული ვაჟკაცობის, ჯადოსნური ძალის, გამარჯვებული მოყმის, სილამაზისა და მშვენიერების სიმბოლოდ მოიაზრებოდა, რაც ნეოლითის პერიოდის ტოტემიზმიდან განვითარებული უძველესი ადგილობრივი რწმენა-წარმოდგენებიდან იღებს სათავეს [66:482-484, 492] და მხოლოდ კავკასიის რეგიონისთვის არ არის დამახასიათებელი.

რუსთაველის პოემაში 'ლეოპარდისა' და მისი ტყავის სიმბოლიკის სწორი გაგებისათვის, უპირველეს ყოვლისა, უნდა გვახსოვდეს, რომ "ვეფხისტყაოსანი" არის XII ს-ის ძველი. ეს ეპოქა 'ოქროს ხანის' სახელთაა შესული საქართველოს ისტორიაში, რადგან სწორედ მაშინ განვითარების უმაღლეს დონეს მიაღწია საერო ლიტერატურამ, მეცნიერებამ, ხელოვნებამ, ფილოსოფიურმა აზროვნებამ. ასევე განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს რუსთაველის პიროვნებას და მისი, როგორც ნეოპლატონური ფილოსოფიის მიმდევარი მართლმადიდებელი ქრისტიანის, მსოფლმხედველობის თავისებურებებს. იგი უდავოდ ბრწყინვალედ იცნობდა თავისი ეპოქის არაბულ და სპარსულ ლიტერატურას, მაგრამ "ვეფხისტყაოსნის" შექმნისას ექსკავრემ ქრისტიანულ-მართლმადიდებლურ საღვთო, ფილოსოფიურ მსოფლმხედველობასა და იმ ეპოქის ლიტერატურაში გაბატონებულ სიმბოლიკას ეყრდნობოდა და არავითარ აუცილებლობას ან საჭიროებას არ განიცდიდა 'ლეოპარდთან' დაკავშირებული სიუჟეტი ან სიმბოლიკა, ბერძნულ მითოლოგიაში ფერმკრთალად გამოხატული 'ლეოპარდის' ტყავის, ან ფირდოუსის "შაჰნამეში" დადასტურებული სპარსული ტერმინების بابرباب babrbyân 'ტიგრის ტყავი (?)' და پالنگین palangīn // پالنگینه palangīne // palangīnepūš ڤالنگينه 'ლეოპარდის ტყავი' და სხვა რომელიმე სპარსული

ნაწარმოებიდან სესხებით ან წაბაძვით გამოესახა. ასევე სპეციალურად უნდა აღინიშნოს, რომ ზოგიერთი ქართველი მეცნიერის მიერ მითითებული "შაჰნამეში" დადასტურებული ტერმინი بابر 'ტიგრის ტყავს' არ აღნიშნავს. ეს ტერმინი, თავისი სემანტიკური ბუნდოვანების გამო, შუა საუკუნეებში სპარსი ლექსიკოლოგების მიერ არასწორად იქნა წაკითხული და გაგებული, როგორც babrbayân, სავარაუდოდ, 'ტიგრის ტყავის' მნიშვნელობით. სინამდვილეში بابر იკითხება, როგორც babarbîyân 'თახვის ტყავი' < babar(â) bî 'თახვი' + yân დანიშნულების სახელის მაწარმოებელი სუფიქსი, რომელიც "ბუნდაჰე"-ში დადასტურებული საშუალო სპარსული ტერმინის babarâbîk 'წყლის ძალი, ანუ თახვი', ლათ. Castor fiber, ახალი სპარსული ვარიანტია და 'ტიგრთან' არაფერი აქვს საერთო [81:297-299].

მიუხედავად იმისა, რომ 'ლეობარდი' იოანეს გამოცხადებაში (იხ. ზემოთ) აპოკალიფსურ შვიდთავიან და ათრქიან ურჩხულთან არის შედარებული, ქრისტიანულ ლიტერატურაში პირველივე საუკუნეებიდან წმიდა ცხოველად ითვლებოდა, რაზეც მეტყველებს სხვადასხვა ქრისტიანულ თხზულებაში ამ ცხოველის და მისი ტყავის სიმბოლური დატვირთვა. 'ლეობარდი' ძველი და ახალი აღთქმის სხვადასხვა წიგნებში ალღორიულად '1. მიჯნურობით ტკობას, სიყვარულს; ვნებას, ღტოლვას'; ზოგჯერ '2. საფრთხეს, საშიშროებას, მუქარას' (იხ. ზემოთ) და ზოგადად 'ნაყოფიერებას, განახლებასა და ქალურ საწყისს' გამოხატავს. აღრეულ შუა საუკუნეებში 'ლეობარდი' და 'ჰეპარდი (ავაზა)' სიმბოლურად ქრისტეს ალღორიულ სიყვარულსა და რწმენას გამოხატავდა, რაც ამ ცხოველის მედიტერანულ სამყაროში უზსოვარი დროიდან ფართოდ გავრცელებული ზოგადად ნაყოფიერების, გაზაფხულის, ბუნების, სიცოცხლის განახლებისა და შემდგომ ზოგიერთ კულტურაში განვითარებული ქალური საწყისის ალღორიიდან იღებს სათავეს [39:617].

"გვეხისტყავისანი" 'ლეობარდის' სიმბოლიკის გაგებისათვის უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება შუა საუკუნეების ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ძეგლს 'მეცთათჳს სახისა სიტყუაჲ', რომელიც ქრისტიანულ სამყაროში აღრიდანვე გავრცელდა და ღრმა გავლენა იქონია სხვადასხვა ხალხების ლიტერატურაზე. შატბერდის კრებული X ს.:

### მეცთათჳს სახისა სიტყუაჲ

#### წიგნთაგან თქუმული

#### წმიდისა ბასილი ებისკოპოსისა კესარიელისაჲ

წინამსწარმეტყუელი წინამსწარმეტყუელებს: "უფალო, თუ ვიყო ვითარცა ღობი სახლსა იუდაისსა და ვითარცა პანფილი სახლსა ეფრემისსა და ვიყო ვითარცა ავაზნი".

სახის-მეტყუელმან თქუა ეგევითარი სახმ: ყოველთა პირუტყუთა საყუარელ არს მეცი იგი. ხოლო მარტოდ გუელის მოძულე არს და ყოვლად ჭრელ, ვითარცა ყუავილ-განრეული სამოსელი იოსეფისი. შუენიერად შემკულ, ვითარცა დედოფალი ზღუარისაჲ, რომელ-იგი თქუა დავითმან: "დადგეს დედოფალი მარჯუენით შენსა, სამოსლითა ფესუედითა შემკულ არს პირად-პირადად".

ავაზნი მშვდ არს ჯგემა და ყუდრო მჭეცი იგი. რაჟამს ჭამის საჭმელი, განძლის და დაწვის სადგურსა თვსსა. შემდგომად სამისა დლისა აღდგის ძილისაგან.

ეგრე-ცა უფალი ჩუენი მესამესა დღესა აღდგა მკუდრეთით.

და ავაზნი იგი, აღ-რამ-დგის ძილისაგან სადგურით თვსით მესამესა დღესა, ყვრილ-ყვის წმითა დაღადებისადათა. და ყვრილსა მას მისსა გამოსცის სული საკუთველთადა პირსა მისსა. და რომელნი-იგი შორს მჭეენი იყვნან, გინათუ ახლოს, მისდევდიან დაღადებასა მისსა, ვინამ-ცა-იგი სული მოეცეს.

ეგრე-ცა უფალი ჩუენი მაცხოვარი იესუ აღდგა მკუდრეთით და სული სულნელებისა, გუეცა ჩუენ შორიელთა და მახლობელთა; ყო მშვდობადა ცასა და ქუეყანასა, ვითარცა პავლემათ თქუა, მრავალ-სულნელ და ყუავილ არს სიბრძნე უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი, რომელ არს ქალწულ[ებდა], და მოწყალებად და თმენად, და სარწმუნოვებად, და სიმწნე, ერთობად და მშვდობად და სულგრძელებად, ვითარცა ავაზნის მჭეცისა.

თქუა სახის-მეტყუელმან, რამეთუ ყოვლად ყუავილოვან არს, რამეთუ არარად საშუკელი უც პირუტყუთა და მფრინველთა თანა. თქუეს ესე საღმრთოთა წიგნთა [77:24-25.,92-94; 8:239].

ეს ნაწარმოები VIII ს-ის ბოლოს ან IX ს-ის დასაწყისში სომხურიდან ითარგმნა ქართულად. ქართველმა მთარგმნელმა სომხურ ტექსტში არსებული ტერმინი պանտեր panter, რომელიც ბერძნული πάνθηρ πάνθηρ 'ლეოპარდი; ჰეპარდი (ავაზა)' სიტყვის სომხური ფონეტიკური ფორმაა [55:13.,ect.], ქართულად პანფილი ფორმით გადმოსცა, ხოლო სომხური յաւազ yawaz // յովազ yovaz '1.ლეოპარდი; 2.ავაზა ავაზნი ფორმით გადმოიტანა. ამ ძეგლში ავაზნი უდავოდ ნიშნავს 'ლეოპარდს'. ასევე შედარებით აღნიშნული ქრისტიანული ტექსტის ეთიოპიური თარგმანი, სადაც გამოყენებულია სემიტური ტერმინი namr 'ლეოპარდი' [43:14-16].

ამ ძეგლის ბერძნულ ორიგინალში არსებული πάνθηρ πάνθηρ სახელით ცნობილი მტაცებელი ცხოველი თავისი ტყავის სილამაზისა და ყვავილების მსგავსი ხალების შეფერილობის გამო ჯერ იოსებ წინასწარმეტყველის ქრელ და ლამაზ ტანსაცემლს, ხოლო შემდეგ დავით წინასწარმეტყველის მეუღლის ყვავილნაქარგ სამოსელთანაა შედარებული. 'ლეოპარდის' სიმბოლიზმი თავის კულმინაციას აღწევს მისი კეთილმოყვარე ბუნების გამო იესო ქრისტესთან აღეგორიულ შედარებაში [77:24-25.,92-94; 8:239]. საინტერესოა, რომ ამ ნაწარმოების ავტორის შეხედულება იმის შესახებ, რომ πάνθηρ 'ლეოპარდი; ავაზა' პირიდან კეთილსურნელებას აფრქვევს, შუა საუკუნეებში გაგებულ იქნა, როგორც ქრისტესა და ზოგადად ღმერთის სიყვარულის აღეგორიული გამოხატულება, რისი გამოძახილიც არის 'ლეოპარდის' როგორც მიწიერი და საერო სიყვარულის სიმბოლოდ გამოყენება XIII ს-ის ევროპელი მწერლების რიშარ დე ფურნივალის ნაწარმოებში Bestiaire d'Amour და ნიკოლ დე მარტივალის ნაწარმოებში Panthere d'Amours, რომელთაც სიმბოლოკის თვალსაზრისით ბევრი მსგავსება აქვთ "ვეფხისტყაოსანში" 'ლეოპარდის' ტყავის სიმბოლიკისთან [59:79-80].

რუსთაველის პოემა "ვეფხისტყაოსანში" ვეფხის, ანუ 'ლეოპარდისა' და მისი ტყავის სიმბოლიკა, როგორც 1) ლომისა და 'ლეოპარდის' ბრძოლა, 2) მოყმისა და 'ლეოპარდის' ორთაბრძოლა, 3) 'ლეოპარდის' მოყმის მიერ მოკვლა, 4) მოყმის 'ლეოპარდთან' დამეგობრება, 5) 'ლეოპარდის' განსაკუთრებული სილამაზე და მიმზიდველობა სხვა ცხოველებთან შედარებით, 6) 'ლეოპარდი' სატრფოს სიმბოლო, 7) 'ლეოპარდი' მიჯნურობის სიმბოლო, ადგილობრივი, ქართული და კავკასიური მითოლოგიური რწმენა-წარმოდგენებისა და ამ ცხოველის შესახებ შუა საუკუნეების ქრისტიანობაში გავრცელებული ალეგორიული ვერსიების შეზავებით ჩამოყალიბდა, რომელიც რუსთაველმა თავისი ფილოსოფიურ-ესთეტიური მსოფლმხედველობით და უზაღლო ლიტერატურული ოსტატობით მხოლოდ "ვეფხისტყაოსნისათვის" დამახასიათებელ სიმბოლურ ფორმებში გამოხატა.

### ლიტერატურა

აბულაძე, ი., ძველი ქართულის ლექსიკიდან, 1. გოვარ-გუარი, იკე, ტ. IV, თბილისი, 1952, გვ. 363-369.

აბულაძე, ი., ძველი ქართული ენის ლექსიკონი, თბილისი, 1973.

ანდრონიკაშვილი, მ., 'ეტიმოლოგიური შენიშვნები', თსუ შრომები, ტ. 91, თბილისი, 1960, გვ. 77-98.

ანდრონიკაშვილი, მზია, ნარკვევები ირანულ-ქართული ენობრივი ურთიერთობიდან, ტ. I, თბილისი, 1966.

ბარამიძე, ა., 'ფირდოუსი და რუსთაველი', თსუ შრომები, ტ. VII, თბილისი, 1938, გვ. 51-58.

ბასილი კესარიელი, ექუსთა დღეთა, უძველესი რედაქციები ბასილი კესარიელის "ექუსთა დღეთისა" და გრიგოლ ნოსელის "კაცისა აგებულებისათვის", X-XIII სს.-ის ხელნაწერების მიხედვით გამოსცა, გამოკვლევა და ლექსიკონი დაურთო ი. აბულაძემ, თბილისი, 1964, გვ. 29-135.

ვეფხისტყაოსნის ხელნაწერი ლექსიკონები, ტექსტი გამოსცა ი. წაქაძემ, თბილისი, 1976.

იმნაიშვილი, ი. ვ., ქართული ოთხთავის სიმფონია-ლექსიკონი, თბილისი, 1986.

კობიძე, დ., 'ვისრამიანის საკითხები', ქართულ-სპარსული ლიტერატურული ურთიერთობები, ტ. II, თბილისი, 1969, გვ. 7-92.

მამათა სწავლანი, X და XI სს.-ის ხელნაწერების მიხედვით, გამოსცა ი. აბულაძემ, ა. შანიძის რედაქციით, თბილისი, 1955.

მეგრელიძე, ი., "ვეფხისტყაოსნის" ლექსიკის საკითხები, IX (ვეფხ-ტიგრ-სიტყვათა ქართული ვარიანტები), ძველი ქართული მწერლობა და რუსთველოლოგიის საკითხები, ტ. V, თბილისი, 1973, გვ. 50-61.

მცხეთური ხელნაწერი, მოამზადა და გამოსცა ე. ი. დოჩანაშვილმა, ტ. IV, ეკლესიასტე, სიბრძნე სოლომონისა, ქება ქებათა სოლომონისა, ესაია, იერემია, ბარუქი, ეზეკიელი, თბილისი, 1985.

ნოზაძე, ვ., ვეფხისტყაოსნის ვარსკვლავთმეტყველება, სანტიაგო დე ჩილე, 1957.

ნოზაძე, ვ., ვეფხისტყაოსნის მიჯნურთმეტყველება, პარიზი, 1975.

რუსთაველი, შოთა, ვეფხისტყაოსანი, ვახტანგისეული გამოცემა 1712 წლისა, აღდგენილი ა.შანიძის მიერ, თბილისი, 1937.

სინური მრავალთავი 864 წლისა, ა.შანიძის რედაქციით, წინასიტყვაობითა და გამოკვლევით, თბილისი, 1959.

სულხან-საბა ორბელიანი, ლექსიკონი ქართული, ავტორგრაფული ნუსხების მიხედვით მოამზადა, გამოკვლევა და განმარტებათა ლექსიკონი საძიებელი დაურთო ილია აბულაძემ, თბილისი, ტ. I, 1991, ტ. II, 1993.

ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, არნოლდ ჩიქობავას საერთო რედაქციით, VIII ტ., თბილისი, ტ. I-1950, ტ. II-1951, ტ. III-1953, ტ. IV-1955, ტ. V-1958, ტ. VI-1960, ტ. VII-1962, ტ. VIII-1964.

ლლონტი, ა., ქართულ კილო-თქმათა სიტყვის კონა, თბილისი, 1984.

ქერქაძე, ი., ცხოველების აღმნიშვნელი ლექსიკა ძველ ქართულში, თბილისი, 1974.

ჩიქოვანი, მ., 'შოთა რუსთაველი და ქართული ფოლკლორი', შოთა რუსთაველი სკოლაში, თბილისი, 1937, გვ. 153-195.

ჩიქოვანი, მ., ბერძნული და ქართული მითოლოგიის საკითხები, თბილისი, 1971.

ჩუბინაშვილი, დ., ქართულ-რუსულ-ფრანგული ლექსიკონი, პეტერბურგი, 1841.

ჩუბინაშვილი, დ., ქართულ-რუსულ ლექსიკონი, ხელახლა გამოსცა ა.შანიძემ, თბილისი, 1984.

წერეთელი, კ., სემიტი ხალხების აღმნიშვნელი ეთნიკური ტერმინები ქართულში, თბილისი, 2000.

წიგნი ძუელისა აღთქუმისანი, ტ. II, ლევიტელთაი, რიცხუთაი, მეორისა სჯულისა, მოამზ. ი.აბულაძემ, ბ.გიგინიევიძემ, ნ.გოგუაძემ და ც.ქურციკიძემ, თბილისი, 1990.

ჯუანშერი, ცხოვრება ვახტანგ გორგასალისა, 'ქართლის ცხოვრება', ტ. I, გამომ. სიმონ ყაუხჩიშვილი, თბილისი, 1955, გვ. 139-244.

Acharyan, H., Hayeren Armatakan Bararan, VI Vol., Erevan, 1927-1932.

A Concise Dictionary of Akkadian, Edit. J.Black, A.George, N.Postgate, 2<sup>nd</sup> Printing, Wiesbaden, 2000.

A Greek-English Lexicon of The New Testament and Other Early Christian Literature, A transl. and adapt. of W.Bauer's Griechisch-Deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments und der übrigen urchristlichen Literatur, by W.F.Arndt and F.W.Gingrich, Chicago – London, 2005.

Alan, J., Sumerian Lexicon, A Dictionary Guide to the Ancient Sumerian Language, London, 1999.

Asbaghi, A., Persische Lehnwörter im Arabischen, Wiesbaden, 1988.

Bailey, H. W., Dictionary of Khotan Saka, Cambridge, 1979.

Bailey, H.W., 'Iranian Loanwords in Armenian', in: Encyclopædia Iranica, Vol. II, London-New York, 1987, pp. 459-465.

Benner, J.A., The Ancient Hebrew Lexicon of the Bible, Washington, 2005.

Brockelmann, C., Lexicon Syriacum, Edinburgh – Berlin, 1893.

Chantraine, P., Dictionnaire étymologique de la langue Grecque, Histoire des mots, T. II, Paris, 1974.

- Chkheidze, T. D., '(Georgian) Linguistic Contacts with Iranian Languages', in: *Encyclopædia Iranica*, Vol. X, New York, 2001, pp. 486-490.
- Coleman, J.A., *The Dictionary of Mythology*, London 2007.
- Crum, W.E., *A Coptic Dictionary*, Oxford, 2000.
- Drower, E.S., & Macuch, R., *A Mandaic Dictionary*, Oxford 1963.
- Farhangi Zabāni Tājikī, Red. M.Sh.Shukurov, V.A.Kapranov, R. Haashim, N.A.Maasumi, II Vol., Moskva, 1969.
- Hommel, F., *Die Aethiopische Uebersetzung des Physiologus*, Leipzig, 1877.
- Horn, P., *Grundriß der neupersischen Etymologie*, Hildesheim-New York 1974, Nachdruck der Ausgabe Straßburg, 1893.
- Horn, P., 'Neupersische Schriftsprache', in: *Grundriss der Iranischen Philologie*, I B., II Abt., Strassburg, 1898-1901, ss. 1-200.
- Hübschmann, H., *Armenische Studien*, I Theil, Grundzüge der armenischen Etymologie, Leipzig, 1883.
- Hübschmann, H., *Armenische Grammatik*, I Theil, *Armenische Etymologie*, I-II abteilung, Leipzig, 1895-1897.
- Kloekhorst, A., *Etymological Dictionary of the Hittite Inherited Lexicon*, Ed. by A. Lubotsky, Leiden - Boston, 2008.
- Leslau, W., *Comparative Dictionari of Ge'ez (Classical Ethiopic)*, Wiesbaden, 1991.
- Liddell, H.G., & Scott, R., *A Greek-English Lexicon*, Oxford, 1996.
- MacKenzie, D.N., *A Concise Pahlavi Dictionary*, Reprint with corections of the edition of 1971, London, 1986.
- Martirosyan, H.K., *Etymological dictionary of the Armenian inherited lexicon*, Leiden, 2009.
- Mashkour, M.J., *A Comparative Dictionary of Arabic, Persian and the Semitic Languages*, II vol., Tehran, 1978.
- Monier-Williams, M. *A Sanskrit-English Dictionary*, Etymologically and Philologically Arranged with Special Reference to Cognate Indo-European Languages, New Edition, Greatly Enlarged and Improved with the Collaboration of Pr E. Leumann and Pr C. Cappeller and Other Scholars, Oxford, 1976.
- Muradyan, G., *Physiologus: The Greek and Armenian Versions with a Study of Translation Technique*, Hebrew University Armenian Studies 6, Leuven, 2005.
- Orel, V.E., & Stolbova, O.V., *Hamito-Semitic Etymological Dictionary, Materials for a Reconstruction*, Leiden - New York - Köln, 1995.
- Pokorny, J., *Indogermanisches Etymologisches Wörterbuch*, Bern-München, I band 1959, II Band, 1969.
- Schmitt, R., 'Iranian Influences in Armenian', in : *Encyclopædia Iranica*, Vol. II, London-New York, 1987, pp. 445-459.
- Stevenson, R.H. 'A Note on Rustaveli's Panther-Symbol', in : *Bedi Kartlisa, Revue de Kartvélogie*, Vol. XXVI-XXVII, Paris, 1957, pp. 79-81.
- The Assyrian Dictionary*, Vol.XI, Part 2, Oriental Institute of Chicago, 1980.
- Turner, R.L., *A Comparative Dictionary of the Indo-Aryan Languages*, London, 1966.
- Vullers, I.A., *Lexicon Persico-Latinum Etymologicum*, II vol., Bonnae ad Rhenum, Vol. I 1855, Vol. II 1864.
- Wolff, F., *Glossar zu Firdosis Schahname*, Hildesheim 1965, Reprografischer Nachdruck der Ausgabe Berlin, 1935.



Абаев, В.И., 'Троянский конь', Избранные работы, Т. I, Владикавказ, 1990, сс. 326-368.

Абаев, В.И., 'Шаман сильнее война', Избранные работы, Т. I, Владикавказ 1990, сс. 438-447.

Абаев, В.И., 'О фольклорной основе поэмы Ш.Руставели Витязь в барсовой', Избранные работы, Т. I, Владикавказ, 1990, сс. 467-495.

Алексеев, М.Е., Атаев, Б.М., 'Аварские названия животных общевосточнокавказского происхождения', Дагестанский лингвистический сборник, Т. VII, Москва, 1999, сс. 3-10.

Андроникашвили, М.К., 'О значении данных картвелистики для иранского языкознания', Иранское языкознание, Ежегодник — 1982, Москва, 1987, сс. 16-28.

Гамкрелидзе, Т.В., Иванов, В.В., Индоевропейский язык и индоевропейцы, Реконструкция и историко-типологический анализ праязыка и протокультуры, II Т., Тбилиси, 1984.

Гептнер, В.Г., Слудский, А.А., Млекопитающие Советского Союза, Т. II, Москва, 1972.

Иванов, В.В., 'Леопард', Мифы народов мира, Т. II, Москва, 1980, сс. 48-49.

Карасаев, А.Т., Мациев, А.Г., Русско-чеченский словарь, Москва, 1978.

Марр, Н.Я., 'Карфаген и Рим, *Fas* и *Jus*', Избранные работы, Т. IV, Москва-Ленинград, 1937, сс. 161-193.

Мациев, А.Г., Русско-чеченско-ингушский словарь, Грозный, 1966.

Расторгуева, В.С., Едельман, Дж.И., Етимологический словарь иранских языков, Москва, Т. I 2000, Т. II 2003, Т. III 2007.

Русско-таджикский словарь, Ред. М.С.Асимов, Москва, 1985.

Физиолог, Армяно-грузинский извод, Грузинский и армянский тексты исследовал, издал и перевел Н.Я.Марр, Тексты и разыскания по армяно-грузинской филологии, Т. VI, Петербург, 1904.

آبوزيان-تريزيان، مازيا، وامواژه‌هاي ايراني ميانه غربي در زبان ارمني، موسسه مطالعات و تحقيقات فرهنگي، ج 1، 1371.

برهان قاطع، تاليف محمد حسين بن خلف تبريزي متخلص به برهان، به اهتمام دكتور محمد معين، ج، انتشارات اميركبير، ج 6، 1376.

پورداود، ابراهيم، يثت‌ها، ج 1، انتشارات اساطير، ج 1، 1377.  
حسن‌دوست، محمد، فرهنگ ريشه‌شناختي زبان فارسي، ج 1، انتشارات فرهنگستان زبان و ادب فارسي، ج 1، 1383.

صمد، ولي، فردوسي و شاهنامه در قفقاز، برگردان: پروفيسور رحيم مسلمانيان قبادياني، نشر کارنگ، ج 1، 1378.

فرهنگ زبان گويا و جهان پويا، به كوشش دكتور حبيب‌الله طالبي، نسخه خطي، هند، انتشاراتي پازينه، ج 1، 1381.

قاموس اللغة القبطية، تحرير: معض داود عبد النور، برمودة 2000.

THE SEMANTICS AND ETYMOLOGY OF GEORGIAN *VEPX-*

Semantics and etymology of a Georgian word *vepx-*, due to ideal-artistic influence this word always caused great interest in the poem "The Man in the Panther's Skin" by Shota Rustaveli and was going a long debate among scientists. As a result of lexical analysis of an old Georgian literary monuments and development of a special literary has been revealed that the mentioned issue is not studied monographically and related to it, often false, or dubious assumptions and opinions are represented fragmentary in different works.

From the large predators of felidae, in ancient time all four large predators: The Lion, Lat. *Panthera leo*, Tiger, Lat. *Panthera Tigris*, Leopard, Lat. *Leopardus pardus* or *Panthera pardus* and Cheetah of Guepard, Lat. *Acinonyx jubatus* had been dwelling in the territory of the Caucasus, but the population of Lion, Tiger and Cheetah died out in the mentioned region in the middle ages, and Leopard had the most wide spreading area in wide area of the South and North Caucasus, in forest as rocky mountains, mountainous zones and lowlands, which is still being inhibited in the Caucasus.

The names of large predators of felidae and their definitions are disordered in the explanatory dictionary of the Georgian language and the reason for this can be a partial or complete depopulation of the animals on the territory of Georgia in the late middle ages, what for population followed their alienation.

According to the analysis of names of large predators of felidae spread in West Asia and Europe appears that rising values of Tiger, Leopard and Cheetah are 'Colorful' > 'Spotted' and 'Colorful' > 'Striped'. In many languages, denoting words of the names of Tiger and Leopard are derived from the same root, but in some languages have been loaned from another language. Therefore we can assume that words Tiger, Leopard and Cheetah were denoted by the same term historically in Georgian and Caucasian languages, of which semantic field had been reduced together with reduction or disappearance of animal species.

For the first time, the word *vepx-* in Georgian sources confirmed in Old and New Testament of VII-X centuries and other translated monuments and notes '1. Leopard; 2. Cheetah' so called spotted predator. The term *vepx-* in translated or original Georgian monuments corresponds with:

1. Ancient Hebrew: פִּינְיֹן *namer* '1. Leopard; 2. Cheetah, Guepard'.
2. Septuaginta and other Greek texts: ρεδβλιτ // ρεδβλεπτ ραδάλις // ραδáleος '1. Leopard; 2. Cheetah' and ρβνιζ ράνῆρ // ρβνιΟсб ρανῆρα 'Cheetah'.
3. Latin: *Leopardus* and *Panthera*.
4. Syrian: \*!nemrā '1. Leopard; 2. Tiger'.
5. Armenian: կվն inc 'Leopard', or occasionally ua,af yawaz // ux~af yovaz '1. Leopard; 2. Cheetah, Guepard'.

In order to find out the semantic value of the word *vepx-*, it is interesting confirmed rare term *aklem-vepx-* with the value of 'Giraffe' in Georgian translation

of The Old Testament, which are composed from words *aklem-* 'Camel' and *vepx-* 'Leopard' and it is Georgian equivalent of the same meaning Greek term  $\kappa\omicron\mu\zeta\lambda\pi\rho\beta\sigma\delta\beta\lambda\iota\tau$  *kamelopárdalis* 'Giraffe'. As a result of analysis of Georgian and parallel foreign-language sources undoubtedly, that *vepx-* in Old Georgian means Spotted animal 'Leopard' and not striped animal 'Tiger'.

The word *vepx-* in Georgian and other Caucasian languages do not have an equivalent and considered as root of unknown origin. In our opinion Georgian word *vepx-* probably comes from Meddle Iranian \**wephr* // \**waphr* '1.Tiger 2.Leopard' and should be extended through oral route in Georgian. These root in Pahlavi sources is proved by *babr* // *baḡr* [bpl] 'Tiger' form only and in the dialects of Middle Persian would be released by various phonetic versions, which was one of the primary source of Georgian word *vepx-*. The Middle Iranian form comes from the Old Iranian \**vagr* 'Tiger' < Sanskrit *vyāghrá* '1.Leopard; 2.Tiger < ProtoIndo-Aryan \**vy-ā-ghrā-* supposedly 'smeller, tracking dog', or Indo-Iranian \**ba-bhru-* 'brown, yellow' < Indo-European \**ogh-* // \**o''h-* 'yellow, light yellow'. The period when the word *vepx-* was loaned in Georgian is unknown, but its use in the Georgian literary sources of VII-XIV centuries show that it was meant 'Spotted animal', or 'Leopard', and in no way expressed 'striped animal', or 'Tigri'. It is interesting that in Old Georgian wall and even miniature paintings 'Leopard' was drawn everywhere as spotted animal.

In the poem "The Man in the Panther's Skin" mentioned the term *ük-* with the value of 'Ruthless and Merciless animal' (Presumably 'Tiger'), which according to the phonetic, semantic and etymological point of view are very close to the Nakho-Dagestani roots \**c?iku-* // \**c?ik-* '1.Leopard; 2.Lynx; 3.Tiger (rarely)'. In our opinion mentioned Georgian and Nakho-Dagestani roots are ancient Caucasian words denoting of the 'Leopard and Lynx', which probably was purchased value of 'Tiger' from the Middle Ages.

'Leopard' and rarely 'Cheetah', due to special beauty and color of their hair, in the regions, where they were dwelling from the Neolithic period, were the objects of special attention and worship, which is confirmed by the rich archaeological materials and rock paintings. The development of the mentioned cult of animal, of which traces were later reflected in mythology and folklore, mainly in the Mediterranean and the general Asia Minor civilizations developed and included in the Caucasus Region.

The most wide area from predators of felidae to spread population had the Leopard in Caucasus and it is only species of this family, which is still being inhabited in region. The Caucasian peoples were known leopard the most, where this animal from totemic and shamanistic epoch of the Neolithic Age played an important role in mythology, legends and fairy tales. Tiger has never been dwelling in the Caucasian mountains and this explains the fact that a highlander was not known this animal and its trace in their folklore has not been reflected.

Term *vepx-* in the poem "The Man in the Panther's Skin" has a special symbolic influence. 'Leopard' and its skin is used as lover, or symbol of woman, which was formed on the basis of local Georgian and Caucasian mythological faith-representations and the mixture of spread allegoric versions in early Christianity of an meddle centuries about these animal.